

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

Першыя падпісчыкі «Звяды»

Кожны старэе так, як ён жыве

Віртуальнае падарожжа па музеі

СТАР. 4

СТАР. 5

СТАР. 6

АБОРОНЧАЯ ТАКТЫКА, ДАКЛАДНАЯ СТРАТЭГІЯ

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка падчас наведвання РВУП «Завод дакладнай электрамеханікі» ў Дзяржаўным раёне паставіў перад беларускімі ваеннымі задачу выйсці на новы этап у стварэнні сучаснай ракетнай тэхнікі.

Так, Дзяржаўны ваенна-прамысловы камітэт павінен аснасціць войска больш дасканалымі ракетнымі комплексамі ў 2016-2017 гадах. Раней Прэзідэнтам былі дадзены даручэнні па стварэнні айчынных ракетабудавання і аснашчэння Узброеных Сіл сучаснай ракетнай тэхнікі. У час наведвання завода яму было даложа аб выкананні гэтых задач.

Аляксандр Лукашэнка быў у шматпрофільным універсальным цэку завода, дзе азнаёміўся з ходам работ па лакалізацыі вытворчасці ракет рэактыўнай сістэмы залпавага агню (РСЗА), паведамляе прэс-служба Прэзідэнта. Кіраўніку дзяржавы былі прадстаўлены машыны РСЗА «Паланэз» і абсталяванне для выпрабавання ракетных рухавікоў. «Далей павінен быць новы этап, мы не павінны на гэтым спыняцца, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. — Мы павінны ісці далей у рамках міжнародных пагадненняў і дагавораў і ствараць больш сучасную ракетную тэхніку».

У Беларусі, як было даложа Прэзідэнту, паспяхова асвоілі тэхналогію падаўжэння тэрміну службы ракет. Аляксандр Лукашэнка ўхваліў такі гаспадарскі падыход.

Кіраўнік дзяржавы папярэдзіў магчымыя доммыслы аб тым, што Беларусь бразгае зброй або іграе мускуламі. «У нас сёння, заўтра таксама, выключна абарончая стратэгія. Мы ні на кога не збіраемся нападаць, — сказаў Аляксандр Лукашэнка. — Мы будзем абараняцца ад тых, хто паставіць сабе за мэту на нас нападаць, вясці супраць нас вайну».

Гэта, падкрэсліў ён, выключна абарончая стратэгія. Сутнасць яе ў тым, каб праціўнік задумаўся, перш чым вясці супраць Беларусі вайну ці ствараць нейкі канфлікт. «Мы павінны нанесці яму непрымальны ўрон, калі ён вырашыць нас атакаваць. Непрымальны ўрон, непрымальныя страты — вось галоўнае. І гэта выключна абарончая тактыка», — дадаў Прэзідэнт.

У час наведвання завода Аляксандру Лукашэнку было даложа таксама аб вытворчай структуры, фінансава-гаспадарчай дзейнасці і перспектывах завода дакладнай электрамеханікі. Кіраўнік дзяржавы даў шэраг даручэнняў па развіцці прадпрыемства і ваенна-прамысловага комплексу краіны ў цэлым.

ГОСЦІ НА «КАЛАСАВІНАХ»

ТАЛЕНТЫ, ЗАПАЛЕННЫЯ КОЛАСАМ

«Сымон-музыка» адзначае 90-годдзе

3 гэтым віншавалі яго бацьку — у музеі Якуба Коласа праходзіць «Каласавіны», свята, якое 30-ты раз зладзілі ў дзень нараджэння народнага паэта Беларусі, дзеля таго, каб канцэнтравалі таленты на гэтай зямлі не змянялася. Учора ўдзельнікі ўсклалі кветкі да помніка Коласу ў Мінску. І абмеркавалі тэму, заданую Песняром: на што здольны талент і яго носьбіт-творца.

Якуб Колас меў на гэта свой погляд. Ён разумее, што носіць у сабе часцінку таго таленту, які ўласцівы яго народу. Толькі абудзіць трэба той талент. Рабіў гэта — як настаўнік, калі нёс бедным сялянскім дзецям асвету. Шмат думаў аб прызначэнні талентаў, калі быў асуджаны за сваю настаўніцкую дзейнасць. Але нягоды не прутышлі, наадварот, распалілі агонь, які прараваў праз цему на волю — у выглядзе яго твораў. Менавіта тады, калі Колас-настаўнік адбываў пакаранне, яму прыходзіць задума паэмы «Сымон-музыка» — пра тое, што талент жыве ў народзе і ёсць людзі, якім дадзена магчымасць тварыць. Ён пісаў доўга, некалькі гадоў, некаторыя часткі паэмы друкаваліся, потым яна перапрадоўвалася. А ў 1925 годзе паэма «Сымон-музыка» убачыла свет. Ужо 90 гадоў, як мы яе чытаем.

СТАР. 3

Учора, у дзень нараджэння Якуба Коласа, у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі песьняра ў Мінску на паэтычнай пляцоўцы прайшло адкрыццё новых скульптур паводле верша класіка «Савось-распуснік». Разбяныя скульптуры галоўных герояў верша — Савося, сабакі Рудзчы і катка — выканаў мінскі мастак-рэжысёр Сяргей Кляшчук. Дарэчы, гэтыя працы — ужо не першыя на коласавінах падворку, раней майстар устанавіў скульптуры галоўных персанажаў трылогіі «На ростанях» і паэмы «Сымон-музыка».

На здымку: у час адкрыцця новых скульптур рэжысёр Сяргей КЛЯШЧУК (у цэнтры) разам з дырэктарам музея Зінайдай КАМАРОУСКАЙ і артыстам ансамбля народнай музыкі і песні «Менскі гармонік» Іванам РАМАНЧУКОМ і Галінай ПАРХІМЧЫК.

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 4.11.2015 г.

Долар ЗША	17447,00 ▼
Еўра	19222,00 ▼
Рас. руб.	273,14 ▲
Укр. грыўня	756,10 ▼

ТРАДЫЦЫЯ, ЯКАЯ ДОРЫЦЬ РАДАСЦЬ

Дабрачынная навагодняя акцыя «Нашы дзеці» пройдзе ў краіне з 10 снежня 2015 года па 10 студзеня 2016 года. Гэта прадугледжана адпаведнай пастановай Саўміна, паведамляе БЕЛТА.

У акцыі прымуць удзел кіраўнікі як рэспубліканскіх, так і мясцовых органаў улады. Яны наведваюць аглянскія і прыёмныя семі, дзіцячыя дамы сямейнага тыпу, семі, якія выхоўваюць інвалідаў, а таксама цэнтры рэабілітацыі, дзіцячыя бальніцы і г. д. Па традыцыі дзяцей павіншуюць з Калядамі і Новым годам, перададуць падарункі, дапамогуць вырашыць існуючыя праблемы.

Таксама ў паставе гаворыцца, што 24 снежня 2015 года плануецца правесці дабрачыннае навагодняе свята ў Палацы Рэспублікі з удзелам дзяцей 8-14 гадоў з ліку сірот; дзяцей, якія засталіся без бацькоўскай апекі; выхаванцаў дзіцячых дамоў; дзяцей-інвалідаў; дзяцей з сям'яў бежанцаў; выхаванцаў кадрачых вучылішчаў і г. д. Плануецца, што ў гэтым свяце прымуць удзел па 100 дзяцей ад кожнай вобласці, за выключэннем Мінскай, ад якой будзе 300 дзяцей. Ад Мінска будзе 1570 дзяцей, у тым ліку вучні Ружыцкай беларускай гімназіі, а таксама Беларускай сярэдняй школы імя Францыска Скарыны (Вільнюс).

Аргкамітэт па арганізацыі цэнтральнага свята ў Мінску ўзначаліла намеснік прэм'ер-міністра Наталія Качанова. Таксама ў яго ўвайшлі міністр адукацыі Міхаіл Жураўкоў, міністр інфармацыі Лілія Ананіч, іншыя прадстаўнікі кіраўніцтва органаў улады, Палаца Рэспублікі і Белтэлерадыёкампаніі.

Аналагічныя свята рэкамендувана правесці аблвыканкамам і Мінгарвыканкаму з 26 па 30 снежня 2015 года, у тым ліку не толькі на ўзроўні абласцей, але таксама гарадоў і раёнаў. Расходы на правядзенне акцыі «Нашы дзеці» будуць пакрытыя за кошт сродкаў, прадугледжаных рэспубліканскім бюджэтам, і за кошт пазабюджэтных сродкаў.

Купляй сваё!

Да напісання гэтых радкоў падштурхнула размова дзвюх жанчын у тралейбусе. Адна з іх заўважыла, што ў нашым горадзе закончыліся асеннія кірмашы. А другая сказала: «У Мінску, як быццам бы, іх прадоўжылі і на лістапад. Можна, і ў нас лшчэ будучы арганізаваць». У запас купляць чым пазней, тым лепей».

ВЫЯЗНЫ ГАНДАЛЬ

Як паведаміў карэспандэнту «Звяды» начальнік упраўлення гандлю і паслуг Брэсцкага гарвыканкама Якаў РОДАК, кірмашы па продажы сельгаспрадукцыі ў горадзе закончыліся. Яны карысталіся несуменнай папулярнасцю ў гараджан. За выхадныя дні, пачынаючы з 26 верасня і да 24 кастрычніка, выязны гандаль прайшоў амаль на 30 пляцоўках горада. На кірмашах гараджане купілі прыблізна 1420 тон бульбы, 351 тону капустаў, 150 тон яблык, больш за 180 тон морквы. Акрамя ага-

ЦАНА ВЫРАШАЕ ЎСЁ, АБО КЛУБНІЦЫ ПАДЧАС ЛІСТАПАДУ

ваўся асенні выязны гандаль ад звычайнага сезоннага продажу на рынках, — гэта, несумненна, цэннамі. Кошт бульбы вагаўся ў межах 2300—3400 рублёў, капусту прадавалі ад 2500 да 4800 рублёў, буркакі можна было набыць ад 2500 рублёў, моркву — ад 3000. Яблыкі прывозілі вельмі рознага па цане, сустракаліся і па 5000, і па 15 000. Сярод гандляроў заўважаны найперш сельгаспрадпрыемствы з найбліжэйшых раёнаў, і не толькі. Калі хто вельмі хацеў прадаць свой тавар, то з адлегласцю не палічыўся. Маю на ўвазе адзін суб'ект гаспадарання ў Ляхавіцкага раёна. Яго бульба ў абласным цэнтры карысталася попытам. Варта адзначыць, што з кожным годам усё больш фермераў прымае ўдзел у асенніх кірмашах. Іх прадукцыя часам прадаецца даражэй за калгасную, але вылучаецца якасцю, знешнім выгляддам, асартымантам.

СТАР. 2

ХРОНІКА РОБІТНІХ ПДЗЭЙ

На месцы крушэння А321 знойдзены пабочныя элементы

На месцы крушэння расійскага пасажырскага самалёта авіякампаніі «Кагалымавія» знойдзены элементы, якія не адносяцца да канструкцыі паветранага судна. Пра гэта паведаміла інфармацыйная крыніца ТАСС у Каіры. Суразмоўца агенства заявіў, што неапазнаныя элементы ўжо накіраваны на экспертызу. Раней інфармацыйная крыніца ў Каіры паведаміла агенству «Інтэрфакс», што «моманту знікнення лайнера з экрану радару на запісы папярэднічаюць нехарактэрныя для штатнага палёту гукі». У той жа час крыніца тэлеканала NBC ў дзяржструктурах ЗША заявіла, што над Сінайскай паўвостравам была зафіксавана чалавечая ўспышка ў момант крушэння расійскага пасажырскага самалёта. Яна можа сведчыць аб выбуху на борце А321 альбо бомбы, альбо паліўнага бака, растлумачыў суразмоўца. Пазней крыніца тэлеканала АВС ў Пентагоне адзначыла: калі ўспышка звязаны з самалётам, то гэта можа сведчыць пра тое, што нешта адбылося ў павятра або пры сутыкненні А321 з зямлёй. Версія ракетнага ўдару па самалёце прадстаўнік амерыканскага абароннага ведамства называе малаверагоднай.

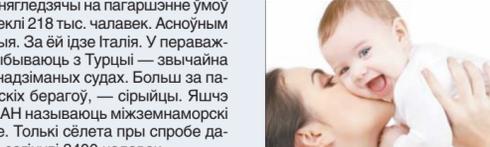
Больш за 744 тысячы чалавек прыбылі ў Еўропу па Міжземным моры

У 2015 годзе па Міжземным моры ў Еўропу ўжо прыбылі больш за 744 тыс. чалавек, паведамляе Цэнтр навін ААН. У кіраўніцтве Вярхоўнага камісара ААН па справах бежанцаў выказалі заклапочанасць у сувязі з тым, што велізарная колькасць людзей па-ранейшаму рызыкуе сваім жыццём, ідучы на небяспечнае марское падарожжа з мэтай дабрацца да Еўропы. Паводле апошніх звестак, толькі ў кастрычніку, нягледзячы на пагаршэнне умоў надвор'я, Міжземнае мора перасеклі 218 тыс. чалавек. Асноўнымі пунктам прызначэння застаецца Грэцыя. За ёй ідзе Італія. У пераважнай большасці ўдзельнікі і мігранты прыбываюць з Турцыі — звычайна на непрыдатных для такіх плаванняў надзіманых судах. Больш за палову тых, хто прыплывае да еўрапейскіх берагоў, — сірыяцы. Яшчэ каля 20% — жыхары Афганістана. У ААН называюць міжземнаморскі маршрут самым небяспечным у свеце. Толькі сёлета пры спробе дабрацца ў Еўропу па Міжземным моры загінулі 3400 чалавек.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

Мацярынства падаўжае жыццё

Даследнікі з Імперскага каледжа Лондана высветлілі: наўнясаць дзіцяці на 20% зніжае рызыку заўчаснай смерці. Таксама працяг даўжэй дапамагае грудное кармленне. Верагодна, сакрэт — у гарманальных зменах. Навукоўцы прааналізавалі даныя 322 972 жанчын з дзесяці еўрапейскіх краін, паведамляе The Daily Mail. За 13 гадоў даследавання 14 383 жанчыны памерлі. Прычынай амаль 6000 смерцяў стаў рак, а 2400 — сардэчна-сасудзістыя захворванні. Спецыялісты выявілі, што ўдзельніцы, якія мелі дзяцей, паміралі на 20% радзей за тых, у каго дзяцей не было. Жанчыны, якія нарадзілі ва ўзросце 20-30 гадоў, вылучыліся асабліва моцным здароўем. Таксама рызыка смерці аказалася на 8% ніжэйшай у жанчын, якія кармілі грудзямі, у параўнанні з тымі, хто карміў дзіцяці малочнымі сумесямі.

КОРАТКА

Міністэрства па падатках і зборах Беларусі будзе фарміраваць і вясці інфармацыйную базу даных плацельшыцкаму збору на фінансаванне дзяржаўных расходаў.

У студзені-верасні 2015 года ўзносы страхавых арганізацый па прамым страхаванні і страхаванні жылля Вб7 трлн 975 млрд. Тэмп росту ўзносаў у параўнанні з леташнімі адзначаны на ўзроўні 110,5%.

У Беларусі на пачатак 2015 года на 100 мужчын прыпадала 115 жанчын.

У Мінску ў мікрараёне Лошыца будуць названы вуліцы ў памяць аб выдмных беларускіх кінарэжысёрах Віктары Тураве і Міхаіле Пташчуку.

Беларуска Вера Шпакоўская (7 гадоў) увайшла ў дзясятку лепшых у еўрапейскім паўфінале прэстыжнага міжнароднага дзіцячага балетнага конкурсу Youth America Grand Prix 2016, які адбыўся ў Парыжы. Дзяўчынка была запрошана ў Берлінскую акадэмію балета.

Пераадоленне

ТОЛЬКІ ЖАЛЕМ НЕ ДЖАЛЬЦЕ

Гісторыя маладога чалавека з неабмежаванымі магчымасцямі

— Мужык павінен зарабляць, — упэўнена гаворыць 25-гадовы Дзмітрый Марозаў. — І не мае значэння, інвалід ён ці здаровы. Менавіта таму сваю будучыню я звязваю з праграмаваннем.

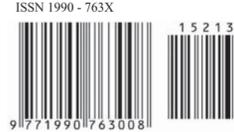
«Гэтыя матулі мяне нават не бачылі, калі адмаўляліся...»

Дыстанцыйнае навучанне ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце інфарматыкі і радыёэлектронікі для Дзімы, які мае дыягназ «дзіцячы цэрэбральны параліч», будзе другой вышэйшай адукацыяй. Каб да яе падступіцца, сёння ён спрабуе «разгрызці» вышэйшую матэматыку. Гэта няпроста, але хлопец вельмі ўпарта.

Дзіма быў на хатнім навучанні ў Чырвонабярэжскай школе Жлобінскага раёна. Пасля з лёгкасцю паступіў у Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт на філфак, які закончыў год таму. Дарэчы, пры размеркаванні меў шырокі выбар устаноў адукацыі, які спыніў на адной з гомельскіх школ. Выпрабаванне адукацыйнай устаноў праходзіць увогуле нямногія, а тут хворы на ДЦП

СТАР. 3

Тры пытанні да ўлады

Новае жыццё двух мастоў

Па стане дарог мяркуюць пра дабрабыт краіны ў цэлым. У Магілёве шмат чаго робіцца ў гэтым кірунку. З чэрвеня вядзецца рэканструкцыя выключна важнай магістралі Магілёва-Дняпроўскага моста па Пушкінскім праспекце.

— Найперш ураджаюць тэмпы, якімі робіцца справа. Дастаткова ўгадаць тое, як аператыўна вядзецца рэканструкцыя Шытэйскага моста. Аб'ект, калі не памыляюся, быў здадзены з апарэджаннем тэрмінаў на 4 месяцы?

— Так, рэканструкцыя была зроблена па 16 месяцаў замест 20. Прычыны для пачатку рамонту былі больш сур'ёзныя. Адбылася карозія і разрывы выкастрыявалы ліній жалезабетонных апар, з'явілася расколіна на адной з балк. Адным словам, моточна пагоршылася апорная здольнасць канструкцыі моста.

— Зараз актыўна вядзецца будаўніцтва на яшчэ адным важным мосце па Пушкінскім праспекце. Якія змены чакаюць гэты аб'ект?

— Так, вядзецца рэканструкцыя транспартнага вузла на пераechэнні вуліцы Чалюскінцаў і Пушкінскага праспекта. Першы этап пачаўся сёлета ў чэрвені. Пасля капітальнага рамонту мост стане даўжэйшым амаль на 12 метраў і шырэйшым больш чым на 13 метраў.

— Якія працы зроблена для паліпашчэння вулічна-дарожнай сеткі і якія планы па дабраўпарадкаванні інжынерна-транспартнай сеткі Магілёва на наступны год?

— За 2012-2014 гады заасфальтавана 32,5 кіламетра вулічна-дарожнай сеткі. Сёлета мы рэканструавалі больш за 4 кіламетры магістральных вуліц, у планах яшчэ каля 10 кіламетраў.

Падрыхтавала Нэлі ЗІГУЛЯ. zigulya@zviazda.by

Прагнозы

РОСТ ЭКАНОМІКІ ПАЧНЕЦЦА ПРАЗ ГОД

Таксама эксперты Сусветнага банка высока ацанілі інжынерны патэнцыял Беларусі

На прэзентацыі новага эканамічнага агляду па Беларусі старшы эканаміст Сусветнага банка (СБ) Руслан ПІЯНТКІЎ-СКІ паведаміў, што гэта міжнародная фінансавая ўстанова ў сваім дакуменце прадказвае аднаўленне росту валавога ўнутранага прадукту (ВУП) нашай краіны ў 2017 годзе.

НЕАБХОДНАСЦЬ СТРУКТУРНЫХ РЭФОРМАЎ

Кіраўнік прадстаўніцтва СБ у Беларусі Ян Чул КІМ увогуле лічыць, што наша краіна валодае большасцю неабходных фактараў для паспяховай рэалізацыі структурных рэформаў.

КУРС НА МАКРАЭКАНОМІЧНУЮ СТАБІЛЬНАСЦЬ УРАДАМ ВЫТРЫМЛІВАЕЦЦА

Яшчэ Ян Чул Кім звярнуў увагу на тое, што макраэканамічная стабільнасць з'яўляецца

ёцца папярэдняй і абавязковай умовай для правядзення структурных рэформаў. Калі рэбяцца нейкія значныя рэформы і перабудова ў эканоміцы, калі яна схільная да моцнай валацільнасці, то вынікі такіх структурных змяненняў могуць быць непрадказальнымі.

ПЕРСПЕКТЫВА — УСТОЙЛІВАЕ РАЗВІЦЦЕ

У новым аглядзе адзначаецца, што выкананне паслядоўных рэформаў пры падтрымцы міжнародных партнёраў і інвестараў можа стаць магчымым стымулам эканамічнага росту краіны.

Фінансавы рынак робіцца больш адкрытым

Нацыянальны банк Беларусі ў лістападзе прыступіў да публікацыі аператыўнай інфармацыі аб паказчыках працы рынку міжбанкаўскіх крэдытаў (МБК), паведамаў прэс-служба рэгулятара.

Такім чынам, цяпер на афіцыйным сайце Нацыянальнага банка будзе ў вольным доступе размяшчана аб'яўленая інфармацыя аб колькасці зделек па прадстаўленні аднадзённых міжбанкаўскіх крэдытаў у нацыянальнай валюце, іх агульнай суме і сярэдняўзважанай працэнтнай стаўцы.

шоў час сістэмных і матанакіраваных дзеянняў па ліквідацыі ўнутраных дыспрапорцый эканомікі, што ў перспектыве павінна забяспечыць выхад на траекторыю ўстойлівага эканамічнага росту», — удакладняюць сваю пазіцыю спецыялісты Сусветнага банка.

АБВАЛУ ЦЭН НЕ БУДЗЕ

Не чакаюць распрацоўшчыкі эканамічнага агляду па Беларусі і рэзкага скачка цэн у нашай краіне. Ян Чул Кім адзначае, што ўстойліваю ролю ў гэтым напрамку нашага фінансавога рэгулятара.

«За апошнія дзесція месяцаў мы назіраем дастаткова паслядоўную грашова-крэдытную палітыку, што праводзіцца Нацыянальным банкам. Мы ў гэты перыяд не назіраем раней характэрнай палітыкі пашырэння грашовай масы, Нацбанк працягвае выконваць палітыку таргетавання інфляцыі і, наколькі мы бачым, мае намер і ў далейшым яе прытрымлівацца, таму рэзкага скачка цэн і росту інфляцыі не чакаецца», — сказаў кіраўнік прадстаўніцтва.

Згодна з прагнозам, што прадстаўлены ў новым аглядзе Сусветнага банка, рост індекс спажывецкіх цэн сёлета складзе 17%, інфляцыя ў 2016 годзе будзе ў межах 15,2%, у 2017-м — 13%. Нагадаю, што раней Нацбанк выказаў здагадку, што інфляцыя ў краіне па выніках года не перавысіць прагноз у 18% плюс-мінус два працэнтныя пункты.

МІНЭКАНОМІКІ ЗСТАЕЦЦА АПТЫМІСТАМ

Трэба адзначыць, што валавы ўнутраны прадукт Беларусі летас павялічыўся на 1,6%. Перапашчэна павольнасць ВУП сёлета быў залпанаваны на ўзроўні 0,2-0,7%, аднак павольнасць прагнозу Навукова-даследчага эканамічнага інстытута Мінэканомікі, ён можа скараціцца ў бліжэйшым годзе на 2,8%.

Сяргей КУРКАЧ. kurkach@zviazda.by

Сітуацыя

Уласнікі мяняюцца, а справа не робіцца

Гістарычным будынкам ніяк не шанцуе на сапраўднага гаспадара

Комплекс будынкаў былога піваварнага завода ў Гродне, які з'яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю, тройчы перапрадаваўся з парушэннямі заканадаўства.

У кастрычніку 2012 года будынік прадпрыемства ў сувязі з ліквідацыяй і банкрутствам ліўзава прадан на аўкцыёне, які быў арганізаваны Гаспадарчым судом вобласці, мінскай камерцыйнай фірме «Экапрамэнерга», за 3 мільярды 400 мільёнаў рублёў.

Ужо праз паўтара года, у красавіку 2014-га, «Экапрамэнерга» без ведама абласнога ўлады перапрадае будынік ліўзава іншай фірме — ТАА «ЖаВаС-Інвест», якая зарэгістравана ў Оршы.

Што ў выніку перапродажу? Толькі тое, што будынік забяраюцца, а работы па іх рэканструкцыі і ўдзяненні ў абарот нават не распачалі. Па праграмаванні пракурорыя вядоўна камерцыйная структура не змогла прадставіць дакументы, што пацвярджаюць хая па практна-вышукальнай работы.

Нельга сказаць, што меры да ўласнікаў не прымаліся — білі трыбові і абласны, і гарадскі выканаўчыя камітэты. За невыкананне ахоўных абавязнасцей фірму «ЖаВаС-Інвест» прыцягнулі да адміністрацыйнай адказнасці, праводзіцца проверка наконнт наўрэнасці ў дзеяннях камерсантаў саставу злчывства.

Вядома, вяртанне аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны ва ўласнасць дзяржавы не можа з'яўляцца ўніверсальным сродкам вырашэння існуючых праблем. Але ў гэтым выпадку, кажа Святлана Рахман, выйсець бачыцца толькі ў гэтым. Пракуратура града Гродна рыхтуе такую іскавую заяву. Хоць сітуацыя ускладняецца тым, што першы пакупнік («Экапрамэнерга») знаходзіцца ў стадыі банкруцтва, аспрэчвае зделку з «ЖаВаС-Інвестам» і эканамічным судом Віцебскай вобласці. На комплекс ліўзава накладзены арышт.

Барыс ПРАКОПЧЫК. prakopchik@zviazda.by

ПА ВУЛІЦЫ МЕЛЬНІКАЙТЭ ЗАКРЫВАЕЦЦА РУХ

Абумоўлены такі крок правядзеннем работ па будаўніцтве трэцяй лініі Мінскага метрапалітэна. У гэтай сувязі рух усіх відаў транспартных сродкаў па вуліцы Мельнікайтэ на ўчастку ад вуліцы М. Танка да дома №6 закрываецца з 2 лістапада гэтага года да 31 снежня 2017-га. Як паведамілі ў прэс-службе ДАІ ГУУС Мінгарвыканкама, на ўчастку вуліцы Мельнікайтэ ад вуліцы Заслаўскай да дома №6 будзе дадаткова дазволены спыненне і станька транспартных сродкаў у першай паласе для руху.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

ЦАНА ВЫРАШАЕ...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Была яшчэ такая катэгорыя прадаўцоў, якіх у афіцыйных дакументах называюць фізічнымі асобамі. Значыць, удалыяні прыватных гаспадарак прадавалі вырашчанае на сваіх участках, атрыманае ў падсобнай вытворчасці.

СТАЦЫЯНАРНЫ

Усё гэта, несумненна, добра. Але людзі, відавочна, хацелі б па такой жа цане набыць добраую сельгаспрадукцыю не толькі ў дні кірмашоў. Таму, відаць, і ўзнікла названая тэма на пасяджэнні аблвыканкама, калі абмяркоўвалі работу аблспажывасюза. Старшыня абласнога Савета дэпутатаў Сяргей АШМЯНЦАВ праналаваў стварыць у Брэсце брэндывы супермаркет спажывацкаператцы, у якім будзе прадстаўлена самая разнастайная прадукцыя сельгасвытворцаў.

Ідэя, несумненна, цікавая, яна заслугоўвае ўсебаковага абмеркавання і вывучэння. Кіраўнік гарадской гандлёвай галіны Якаў Родак, што называецца, дзюмова рукмі за з'яўленне такога аб'екта ў абласных цэнтры. Якаў Патрочіч сказаў, што ўжо нават крыху прыпазініліся, падобны магазін трэба было будаваць раней. Ну а калі на будоўлю грошай няма (гэта вельмі дарагі праект), то верагодна разгледзець перспектыву яго рэалізацыі на тых плошчах, якія ўжо ёсць. Якаў Родак перакананы, што прадукцыя сельгаспрадпрыемстваў, фермераў, прыватных гаспадароў будзе карыстацца попытам у гараджан.

Многія фермеры, гаспадаркі, прыватнікі былі б рады прадаваць сваё ў падобным супермаркце. Але ці вытрымае яго канкурэнцыю па суседстве з іншымі буйнымі магазінамі, пытанне не такое простае, як можа здацца на першы погляд. На гэты фактар адразу звяртаюць увагу спецыялісты. Пры падрыхтоўцы матэрыялу давялося сустрэцца з поглядам аднаго маладога чыноўніка, які лічыць, што гэта справа бесперспектыўная.

ЦІ ПАТРЭБНА СВАЁ?

— Нават кірмашы, пашыраныя продажы — забавя для старэйшага пакалення. Паглядзіце, хто купляе сельгаспрадукцыю ў запас. Гараджане з катэгорыі: 50+. Неўзабаве і кірмашы адвядуць у гісторыю. Маладзё прывыкла атаварвацца ў буйных супермаркетах і купляць прадукты максімум на тыдзень. Там жа найлепш набыць свежую агародніну, садавіну, ягады, калі не свежыя, то замарожаныя. Ды і не прывыклі маладыя гаспадары браць бульбы адразу некалькі мяхоў. Добра, як хто жыве ў сваім доме, яе можна паставіць у падал. А кватэры шматпавярховых дамоў зусім не прыстасаваныя да захоўвання. Раней людзі ставілі скрыні на лесвічных пляцоўках, а цяпер рабіць гэта пакарная служба забараніла. Ды і зручна: пад'ехаў машынай да вялікага магазіна, вывез цялечку прадуктаў, загрузіў адразу ў багажнік. Некаторыя ж наогул прызываліся не ездзіць, а заказваць пакупкі па інтэрнэце і атрымаваць іх у сваёй кватэры. Якія ўжо тут нарыхтоўкі на зіму? — здзіўляецца малады чалавек.

Не сумняваюся, што некаторая частка гараджан думае і робіць так. Але, мяркую, гэта залежыць не столькі ад узросту, колькі ад дастатку сем'і. Буджэтнікі, у якіх дзве малых дзяцей, будуць шукаць любы шлях эканоміі. Маю на ўвазе, напрыклад, сям'ю маёй пляменніцы, настаўніцу ў дэкрэтным водпуску. Яны нарыхтоўваюць бульбу і іншую агародніну на зіму. Калі бульбяную скрыню сапраўды забаранілі ставіць у агульным калідоры, гаспадары перанеслі яе на балкон. Але рэгулярна запануююць тую скрыню бульбай, там жа захоўваюць чыбулю. Яны, ды і хуседзі-равеснікі, паехалі б у супермаркет па сельгаспрадукцыю, калі б там яна была таннейшая і добрай якасці.

Так што на першы план часта выходзіць цэнавы фактар. Бо адна справа — продаж той жа агародніны на кірмашы,

Фота: Валерый КАРПІЦ

і зусім іншая — рэалізацыя яе ў стацыянарным гандлёвым прадпрыемстве, якое нясе выдаткі на арэнду, электраэнергію, камунальныя паслугі, утрымлівае персанал. Усё гэта накладваецца на кошт прадукцыі, і можа атрымацца, як заўсёды, хоць, як той казаў, хацелі, як лепей.

І вельмі шкада. Бо нават у асобна ўзятай Брэсцкай вобласці шмат гаспадароў вырошчваюць экалагічна чыстую, смачную прадукцыю, але адчуваюць цяжкасці з яе рэалізацыяй. Руплівія сталініскае гаспадыні, з якімі мне нядаўна давялося сустрэцца, вырошчваюць на сваіх участках памідоры, агуркі, перцы, капуста. Большасць гэтай прадукцыі яны здаюць аптавікам. А вось ад цікавага праекта, якім стаў другі ўраджай клубніц у кастрычніку, ім давялося адмовіцца, бо ў гэты час ніхто ягады не купляе. Уяўляецца, што можна было б убацьчы на прылукі свежых айчынных клубніц у час жоўтага лісця! А сталініскае памідоры, якія не саступаюць крымскім па смаку?.. Уявіць проста — рэалізаваць складана. Праблема адлегласці, дастаўкі, — карачей, неадпрацаваная логістыка — зноў жа могуць зрабіць тавар занадта дарагім. Свой тавар, які не вытрымае канкурэнцыі з тым жа польскім.

Днямі ў адным з супермаркетаў «Карона» даялося назіраць такую карцінку. Пакупніцка папрасіла трыста грамаў кансерваванага агурочкаў, якія прадаваліся на вагу. Пакупкі іх узважвалі, пацікавілася, адкуль тавар. «З Польшчы возім», — сказала прадавец, — у нас, як бачыце, намарынаваць агуркоў няма каму».

СУПЕРМАРКЕТ ЯК ІДЭЯ

Старшыня праўлення аблспажывасюза Леанід ЯНКОВІЧ назваў ідэю стварэння падобнага супермаркета вельмі добрай. Але падкрэсліў, што гэта яшчэ толькі ідэя. Гаварыць пра яе ўвасабленне ні налета, ні праз год пакуль не даводзіцца. Для гэтага ў аблспажывасюза на цяперашнім этапе няма дастаткова сродкаў. Але ў перспектыве прапанаваць гарадскому пакупніку салёныя агуркі з бочкі, капусту квашаную па-дамашньому, процым розных перапрацаваных на прадпрыемствах сістэмы спажывацкаператцы смачных нарыхтовак, ягад у сырэм і замарожаным выглядзе тут маюць намер. Пры адваеднай рэкламе можна не сумнявацца, што сваё будзе карыстацца попытам.

Святлана ЯСКЕВІЧ. yackevich@zviazda.by

НАВІНЫ

ПАЦЗЕІ

ФАКТЫ

ПРАМАЯ ЛІНІЯ УСЁ АБ ЗАНЯТАСЦІ І АПЛАЦЕ ПРАЦЫ

Хто можа быць зарэгістраваны ў якасці беспрацоўнага? Як беспрацоўнаму прайсці перападрыхтоўку і павысіць сваю кваліфікацыю? Ці мае ён права на стыпендыю падчас навучання па накіраванні органаў дзяржаўнай службы занятасці насельніцтва? У якія тэрміны наймальнікі павінны паведаміць у службу занятасці аб свабоднай вакансіі? Што такое аплачваемае грамадскія работы? Як працаўладкавацца інваліду? Гэтыя і іншыя пытанні вы зможаце задаць першаму намесніку міністра працы і сацыяльнай абароны Андрэю Валянцінавічу ЛАВОВІЧУ падчас прамой лініі «Усё аб занятасці і аплаце працы», якая пройдзе 5 лістапада з 11 да 12 гадзін.

Задаць пытанні падчас «прамой лініі» можна будзе па тэлефоне: 8 (017) 309-93-33. Папярэдне пытанні можна задаць у рабочы час па тэлефоне: 8 (017) 287 18 29.

У БРЭСЦКАЙ КРЭПАСЦІ ЗГАДАЛІ ПЕРШУЮ СУСВЕТНУЮ ВАЙНУ

Навукова-практычная канферэнцыя «Урокі гісторыі. Першая сусветная вайна» стала яшчэ адным крокам на шляху аднаўлення гістарычнай памяці — так ахарактарызаваў мерапрыемства генеральны консул Расійскай Федэрацыі ў Брэсце Ігар КАНЯКІН.

На канферэнцыю запрасілі школьнікаў, студэнтаў, прадстаўнікоў моладзі, якія цікавяцца гісторыяй свайго горада і сваёй радзімы. Для многіх з іх трагічныя падзеі стагадовай даўніны ў Брэсце, ды і на тэрыторыі Беларусі, сталі амаль што адкрыццём. Таму яны асабліва ўжывалі слухалі даклады пра генерала Брусілава і іншых военачальнікаў таго часу.

Дырэктар мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой» Рыгор БІСЮК агульнаў цікавую ідэю па стварэнні пры крэпасці ваенна-гістарычнага таварыства. Адзначалася, што падобная арганізацыя ёсць у Маскве. Служыць яна справе увекавечання памяці, пацярпелыму выхаванню, захаванню гістарычнай прады. Грамадскае аб'яднанне такога кшталту з часам можа павялічы і ў Брэсце.

Святлана ЯСКЕВІЧ. yackevich@zviazda.by

МІЛЬЯРДЫ ПАДАТКАЎ НЕ ЗАПЛАЦІЛІ

Камітэт дзяржбяспекі спыніў незаконную дзейнасць міжнароднай злчыннай групы, якая не заплаціла падаткаў на буйныя сумы. Толькі чатыры фірмы з групы кампаній «Біякам» не выплацілі за апошнія гады 144 млрд рублёў падаткаў. Значная схема была распрацаваная па ініцыятыве кіраўніка групы кампаній «Біякам» з прыцягненнем шэрагу падкантрольных замежных камерцыйных структур з васьмі краін, паведамляе прэс-служба КДБ Беларусі.

Аналагічныя «шэрыя» схемы яшчэ больш маштабна выкарыстоўваліся ў кіраўніцкім ЗАТ «Консул» (г. Брэст), злчынная дзейнасць якіх спынена ў кастрычніку. Пасля прыбыцця прадукцыі ў пункты мытнага афармлення Беларусі прадстаўнікі злчыннай групы мянялі міжнародныя таварасуправадзальныя дакументы на фіктыўныя. Апраўнікамі замест фірмаў-вытворцаў указваліся падкантрольныя афшорныя кампаніі, а кошт тавару павялічваўся да трох разоў. На ўнутраным рынку гэтыя тавары прадаваліся прадпрыемствам аграпрамысловага комплексу з мінімальнай гандлёвай надбавкай, што дазваляла заўляць аб мінімальным даходах і выплываць сумы падаткаў толькі з нязначнай часткі рэальнага прыбытку. Асноўная яго частка вярталася ў замежнай валюце за мяжу падстаўным пастаўшчыкам.

Разам з тым харчовыя дабаўкі, ветэрынарныя прэпараты, матэрыялы і тэхналагічнае абсталяванне складае, як вядома, значную частку сабекошту прадукцыі птушка- і жывёлагадоўлі. Іх завышаны кошт выклікаў завышаны кошт на адваедную прадукцыю ў гандлёвай сетцы, а значыць, звышдаходы фарміраваліся і за кошт павышаных расходаў спажывача, падкрэсліваюць у ведамстве.

У дачыненні да кіраўніка групы кампаній «Біякам» і шасці прадстаўнікоў яе кіраўніцтва заведзены крымінальныя справы за ўхіленне ад выплаты падаткаў, збораў у асабліва буйным памеры, што пагражае пазбаўленнем волі тэрмінам да сямі гадоў з канфіскацыяй маёмасці.

Святлана БАРЫСЕНКА. protas@zviazda.by

ЖЫВЕЦ ЗА... 20 МІЛЬЁНАЎ

На Цяцярэнскім вадасховішчы супрацоўнікі Бяльніцкай міжрайспецыі затрымалі жыхара вёскі Гявяды. Прыглядзе яго мікраўтобуса дзяржінспектары знайшлі цэлае вядро малькоў вярховодзі — 435 асобін.

— Па словах рыбака, жывіца ён налявіў на рацэ Вабіч. Вось толькі вылаў малькоў для выкарыстання ў якасці прынады абмежаваны правіламі — не больш за 30 штук за суткі на рыбалова, — паведаміла прэс-сакратар Дзяржаўнай інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Вольга ГРАМОВІЧ. — Такім чынам, парушальнік перавысіў норму ў 15 разоў. У выніку за гэта яго дзевяццацца выплаціць больш за 20 мільёнаў рублёў.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

Сацыяльны клопат

САДОК ДЛЯ ДАРОСЛЫХ

Каб сем'і, якія выхоўваюць інвалідаў, маглі часам адпачыць (а чалавеку за асаблівасцямі ў развіцці, як вядома, догляд патрэбен пастаянна), дзяржава развівае службу сацыяльнай прадодзішкі. Бацькам прапануюць адводзіць дарослых дзяцей у аддзяленні дзённага знаходжання, дзе тых прыглядзе спецыялісты. З нядаўняга часу такое аддзяленне адкрылася і на базе сталічнага псіханеўралогічнага дома-інтэрната №4.

— У ліпені ў нас скончыўся капітальны рамонт, — расказвае дырэктар установы Алена ПАНЧАНКА. — Цяпер умовы жыцця нашых падпалечных — адны з самых лепшых у Мінску. Аддзяленне дзённага знаходжання да магчымасці бацькам заняцца сваім асабістым здароўем: за доўгія гадзіны сядзення дома яны ў многіх лагорушылася. Дарослыя працягваюць працаваць, бо ведаюць, што дзіця пад наглядам і, калі ў яго здарыцца

прыступ, яму будзе аказана кваліфікавана медыцынская дапамога. Сям'я можа жыць паўнаватрасна, не адчуваючы сябе вінаватай за тое, што аддалі кудысьці свайго блізкага.

Аддзяленне разлічана на маладых людзей (18-35 гадоў) за асаблівасцямі псіхалогічнага развіцця. Працуе з 8.00 да 18.00. Усяго восем месцаў, па чатыры для мужчын і жанчын. Людзей прымаюць на платнай аснове, але кошты невялікія — 35 тысяч у дзень. Гэтыя грошы ідуць на харчаванне (— сьняданак, абед і падвочрак з вярчэйрай будзе на 15 тысяч даражэй). Наведваць аддзяленне можна хоць кожны дзень, уключаючы выхадны: усе нюансы абгаворваюцца пры заключэнні дагавора. Аплаціць трэба загодзя. Але калі чалавек не прыйшоў у нейкі з дзён, бухгалтэрыя зробіць пераразлік і перанесе грошы на наступны месяц. Форма дзённага знаходжання выгадна і сем'ям, і дзяржаве. Калі аддаваць чалавека ў інтэрнат на пастаяннае месца жыхарства, месяц абдыдзеца (няважна, за чые срод-

кі, — бацькоўскія ці бюджэтныя) у пяць мільёнаў рублёў.

Алена Міхайлаўна расказвае, што многія спачатку асцярожнічаюць, прыводзяць дзцяея толкі на некалькі дзён: «А цяпер адна мама ўжо да Новага года дагавор заключыла. Маладыя людзі за асаблівасцямі ў развіцці самі хочуць сюды прыходзіць, бо тут у іх сябры, любімыя заняткі. Добра, калі інваліды наведваюць карэкцыйны цэнтр і ў іх ёсць кола знаёмых. А калі сем'я закрываюцца, што часта бывае, то ім, акрамя самых блізкіх, няма з кім пагаварыць. Таму моладзі падабаецца выбірацца сюды».

Інваліды ў аддзяленні дзённага знаходжання аказваюць увесь спектр неабходных медыцынскіх паслуг. У складзе персаналу — два ўрачы-псіхіятры, тэрапеўт, стоматолог, дванаццаць медсёстраў, санітары. Адна з лекаў, што лека прызначаны, трэба самім прывозіць з дома. Маладыя людзі могуць таксама наведваць усе інтэрнатныя мерапрыемствы: дыскатэкі, экскурсіі. Ці запісацца

У Мінску расце колькасць аддзяленняў дзённага знаходжання для інвалідаў

ў гурток па інтарэсах. На занятках па рукадзеллі падпалечныя вышываюць карціны, вяжуць капелюшы і шкарпэткі. У арт-майстэрні знойдуць справу кожнаму: калі ў чалавека не атрымліваецца маляваць, ён можа проста рваць паперу, з якой потым ствараюць лялькі ў тэхніцы пап'е-машэ. Кулінарным азам вучаць у кабінце дамаводства. Тых, хто стамаўся, могуць прагуляцца па тэрыторыі інтэрната ці адпачыць на ложку.

— Мы зрабілі буклеты пра наса аддзяленне, раздалі іх у псіхіятрычны дыспансер на Бяцэрава, у паліклініку, каб людзі, якія гадлядаюць блізкіх з інваліднасцю, ведалі, што яны не застаюцца сам-насам са сваёй праблемай, — кажа Алена Міхайлаўна. — Чалавек з любімымі парэшаньнямі павінен заставацца ў грамадстве і быць актыўным. Стварэнне аддзяленняў дзённага знаходжання спрыяе гэтаму.

Наталля ЛУБНЕУСКАЯ. lubneuskaya@zviazda.by

ZVAROT@ZVYAZDA.MINSK.BY

Зваротная сувязь

Абмяркуем?

СВЯТУ ПЧАЛЯРА — БЫЦЬ!

Мёд... Хіба можна перадаць словамі яно пах і смак! А як перадаць колер: светла-жолцісты ліпавага альбо чырванавата-шакаладны — грэцкага?

Мёд — цудоўны прадукт харчавання і найкаштоўнейшы лека, які да ўсяго надзвычай прыемны на смак, і набываць іх можна без ніякіх рэцэптаў.

Беларусь здаўна славілася пчалярствам. У сярэднія вякі мёд і воск былі асноўнымі прадметам вывазу, гэта значыць, пчолы прыносілі беларускаму мужыку «жывую» капейчыну.

Нашы продкі былі заўзятымі бортнікамі і здабывалі багата мёду. Пра гэта сведчыць герб старажытнага Ігумена — бочка мёду ў атачэнні пчол, а таксама герб Клімавіч: залатая пчэла на блакітным полі.

Але ж, мусяць, не варта заглыбляцца ў гісторыю. Прыяду хіба што два факты: у разгар грамадзянскай вайны 11 красавіка 1919 года Ленін падпісаў спецыяльны дэкрэт «Аб пчалярстве». У 1945 годзе, калі яшчэ грывелі баі з фашызмам, наш урад выдаў пастанову Савета Міністраў БССР «Аб мерах па развіцці пчалярства».

Яно ў апошнія часы перахрылі нямаля: і бяздумнае асушэнне балот, і хімізацыю, і атакі

кляшча-паразіта, але выжыла. Ёсць пчальнікі ў сельскіх вытворчых кааператывах і ў лясгасах рэспублікі, усё болей людзей — не толькі пенсіянераў — свой волны чы аддаюць пчалярству.

Хачу адзначыць яшчэ адну асаблівасць: крылатая зборшчыца некатора нікога не «аб'ядуе». Наадварот, яны спрыяюць павелічэнню кармавой базы: чым больш старанна збіраюць нектар, тым больш насення ўтвараецца ў апыленых кветках, а значыць, больш раслін можа вырасці, багацейшы ўраджай дасць грэчка. Нездарма ж людзі кажуць: колькі б на грэчцы ні было цвету, без пчол ураджаю няма.

Вось таму гэтыя крылатыя працаўніцы і заступраўваюць большай павая і ўвагі: Беларусі і сапраўды патрэбен Дзень пчаляра. У сённяшніх календарых багата розных свят: Дзень пажылых людзей, будаўніцтва, медыцынскі работнік, аўтамабіліст і дарожнік... Дык чаму б не быць і Дню пчаляра? А прызначыць яго можна на апошнюю суботу верасня, калі не грэх не толькі святкаваць, але і падводзіць вынікі сезона.

Леанід ЛЕВАНОВІЧ, пісьменнік

Фота Аляксандра КІСІЛЯКА

Чалавек — чалавеку

«СВОЙ ПЕВЕНЬ БЛІЖЭЙ»

...Іду па вуліцы, не спяшаюся, бо надвор'е па-летняму цёплае, ды і горад наш пасля абласных «Дажынак» стаў вельмі прыгожым. Сустрэаю знаёмых — мужа з жонкай. Таксама, бачу, не спяшаюцца — на шпацыр пад ручку выйшлі. Прывітанніліся, разгаварыліся — пра здароўе, пагоду, дзцячэй-унукаў. «Аленка наша, ну што ў Амерыцы вучыцца, замуж выйшла», — хваліцца прыяцелька. «За негра», — дадае яе муж. «Не, ён проста цемнаскуры», — удакладняе жонка.

Мне што — гэта ж не мая ўнучка. Мая, дзякуй Богу, за беларуска, бо нікуды не з'езджаць.

А мужчына далей гаворку вядзе. Кажэ: «Я малодшай унучцы сказаў, каб за кітайца ці японца выходзіла, хай ужо ў нашай сям'і ўсялякія людзі будуць».

Пагаварылі мы так, пасмяяліся ды разышліся. А я мінулою восень чамусьці ўспомніла. Мы ў сваім прыватным доме жывём, на падворку курэй трымаем. Неяк раніцай выйшла я да іх і бачу: пенькі мой... нежылы лясчыца. Я аж заплакала, так яго шкада стала! Дужа ж гаспадарлівы быў! Як убачыць, што я ў градах, становіць сеткі і кукаркае. Разуменне — трэба яго куркам зеляя занесці... І так кожны раз...

Але ж — было, бо зараз трэба іншага пенькі шукаць.

Знайшла, прычым заморскага: на шчоках бакенбарды, на нагах шпоры, пер'е рознакаляровае... Ну, думаю, дагадзіла сваім куркам — такога прыгажунька займаюць!

Ці паверыце — не прынялі яго курэй: дзэўблі, да корму не падпускалі, не качуць пра іншае... Мусяць, думалі: «Ну якія з тым пенькам кураняткі будуць?». Не іх жа парада.

А дзятчачы, бач, апошнім часам пра гэта не думаюць. Самі прыгожаныя, а здараецца, такіх нягледных мужычак «замежній вытворчасці» пад ручку вядуць... Можна падумаць, што яны за нашых хлопцаў лепшыя, харашэйшыя... Не, наўрад. А вось багацейшыя...

Зросты, вернемся да курэй, да таго пародзістага пенькі. Паназірала я за ім — ды назад аддала, памяншала на звычайнага. Помню, прынесла яго на падворак, разважала — ён тут жа, хоць і кульгавы (лапкі звязаныя былі — пампелі), — да курэй... Спыніўся, гучна голас падаў: маўляў, воль я, слухаць маю каманду! І курэй, бачу, адразу ж да яго — дзве бландзіны нават біцца сталі. Бо тутэйшы ён, сваёй пароды, і кукаркае, відаць, на той жа мове.

Валянціна Іванаўна ПАБЯГІЛА, г. Ляхавічы

Дзёнік настаўніка

ПЛАН-КАНСПЕКТ УРОКА: ЦІ ПАТРЭБЕН ЁН?

Калісьці вельмі распаўсюджанымі былі віншавальныя паштоўкі. Яны і цяпер існуюць, і нават куды больш яркія і прыгожыя, чым тыя, ранейшыя...

Зараз і праз інтэрнет павіншаваць можна, і эсмэскай з віншаваннямі даслаць... Ды і проста: узяў мабільнік і патэлефанаваў з нагоды таго ці іншага свята. А ў гадзі маёй малодсці нават тэлефоны звычайна далёка не ва ўсіх былі, так што віншавалі мы сваіх родных і блізкіх з тым ці іншым святам менавіта праз паслугі пошты.

І якая ж для мяне гэта была няпростая задача: пісаць тэксты віншавальных паштовак! Здаецца, ну што там складанага: ўсяго некалькі віншавальных радкоў прыдумецца. Але ж ніяк не атрымліваўся ў мяне гэтыя радкі: каб не шаблонна было, каб не падобныя былі гэтыя віншаванні адно на другое.

Дык вось, штовечаровае напісанне планаў-канспектаў да кожнага ўрока чымсьці нагадвала для мяне тыя даўнія віншаванні. З адной толькі розніцай: віншаванню за год дзясяткі года набіралацца, бо падчас ўрока могуць нават не зазірнуць у гэтыя свае запісы...

Навушны, усё ж патрэбны, асабліва педагогу-пачаткоўцу. Малады настаўнік можа на ўроку нават не заглядаць у гэты план-канспект (ці амаль не заглядаць), але адно тое, што ён ёсць і ў любы момант можа дапамагчы, напэўна ўпэўненасцю яго душу. План-канспект дапаможа не збіцца з рытму ўрока, правільна разлічыць працягласць таго ці іншага этапу, своечасова яго завяршыць. Потым гэтае «адчуванне часу» прыйдзе само... І ялі і большыя настаўнікі, рыхтуючыся да таго ці іншага ўрока, накідаюць прыкладны план-канспект — хутчэй за падрабязно, бо падчас ўрока могуць нават не зазірнуць у гэтыя свае запісы...

Гэта можа быць невялікі схематычны накід прыкладнага вядзення ўрока, а можа — і паўнацэнны разгорнуты канспект... Менавіта такую яго форму патрабуюць усе правешчыкі.

Што ж абавязкова павінна ўваходзіць у гэты план? Ён павінен змяшчаць дзве часткі: фармальную і змястоўную. Фармальна частка канспекта ўключае нумар ўрока ў тэме, якая вучыцца, тэму і мэту ўрока. Змястоўная частка

ДЛЯ ЗВАРОТАЎ

ZVAROT@ZVYAZDA.MINSK.BY

ДЛЯ ЗВАРОТАЎ

ТОЛЬКІ ЖАЛЕМ НЕ ДЖАЛЬЦЕ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

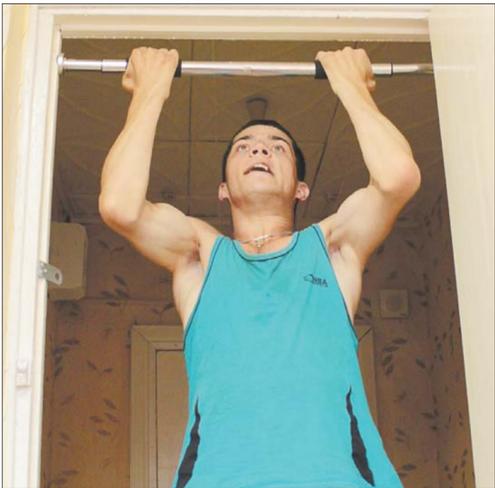
Дзёці яго незвычайнае вымаўленне (дарэчы, магу запэўніць, зразумелае) прынялі і вельмі рэдка нешта перапыталі. Ну а калегі пачалі яго паслядоўна выціскаць з установы. Яны накіравалі запыт у МРЭК, дзе больш за паўгода рыхталася даведка. Пры гэтым самога маладога чалавека на камісію не выклікалі. Урэшце ён атрымаў даведку, згодна з якой ужо не можа працаваць у школе. Дарэчы, калі паступаў у ВНУ — мог, і калі працаваў памочнікам выхавальніка ў лагерах — таксама быў адпаведны дакумент, а цяпер — усё, непрыдатны.

— Мне адказалі: «Ваша пытанне вельмі складанае, таму ніякіх абмежаваных тэрмінаў для разгляду няма. Не ведаем, чаму вам раней давалі дазвол на вучобу і працу». Пасля стасункаў з калегамі-педагогамі я доўга не мог адчуць сябе чалавекам.

Узнікла таксама ідэя накіраваць яго выкладчыкам беларускай мовы дома ў такіх жа хворых дзцячэй, як і ён сам. І тут высветлілася, што мамі гэтых дзцячэй катэгарычна супраць таго, каб іх нашчадкаў-інвалідаў вучыў інвалід.

Пераразмеркаванне прыйшлося рабіць тэрмінова на працягу апошніх дзён сёлета жніўня. Дапамаглі, між іншым, чыноўнікі на высокіх пасадах, да якіх Дзмітрый звяртаўся асабіста. Начальнік упраўлення адукацыі Гомельскага аблвыканкама Сяргей Парошыня дамаўляўся аб рабоце ў гомельскім дзяржаўным прафесійным ліцэі машынабудавання.

Старшыня гомельскай абласной арганізацыі Беларускага прафсаюза работнікаў адукацыі і навукі Мікалай Філіпцоў звязаўся з абласной МРЭК і ўніверсітэтам імя Францыска Скарыны. Праз некаторы час пасля гэтага знайшоўся месца для выпускніка ў гарадской бібліятэцы № 3, дзе ён цяпер і працуе па пераразмеркаванні. Што важна для Дзімы, —

абедзве працы знаходзяцца зусім побач з інтэрнатам, пакой у якім ён «выбіў» з цяжкасцямі падчас работы ў школе.

«Не хачу сядзець у бацькоў ў шкы»

— Мне многія ўвогуле казалі: чаго ты выбіраў Гомель? Навошта ты сюды сунешся? Едзь у вёску, дадому!

Такія шчырыя парадзі ад дорных людзей былі рэфармам апошняга года жыцця Дзмітрыя Марозава. Пытаюся, чаму усё ж не з'ехаў?

— Я разумю, што ўсе чакаюць, каб я страціў статус маладога спецыяліста і пачаў жыць на пенсію па інваліднасці, не дурый нікому галаву. Але ж не хачу вяртацца дадому, каб не садзіцца на шыю бацькам. Тады ў мяне ўвогуле знікне сэнс жыцця, нешта рабіць і развівацца. Калі так адбудзецца, які я мужык? А калі я не мужык, навошта жыць?

Вось такая матывацыя. Менавіта таму ўзнікла ў Дзмітрыя мэта набывць спецыяльнасць, пры якой ён зможа быць самастойным і адносна не залежаць ад непасрэдных стасункаў з людзьмі. Нягледзячы на вельмі сціплы цяперашні заробак, ён цэнціць сённяшняю сваю працу ў бібліятэцы — за тых адносін,

якія склаліся на яго працоўных месцах. Аказваецца, не ва ўсіх людзей настолькі «вытанчанае» ўспрыманне рэчаіснасці, што не дазваляе побач бачыць чалавека з фізічным асаблівасцямі.

Між тым Дзмітрый сапраўды шмат чаму змог навучыцца ў жыцці, штодзень пераадолаваючы невывученую хваробу.

Вам абабраць бульбу на сьняданак — пачы хвілін? А Дзіма, каб не прасіць суседзяў, траціў гадзіны яшчэ падчас вучобы ва ўніверсітэце і самастойна выконваў гэтую простую работу. Больш за палову ішло ў шалупіненне, але прыстасоваўся і сьвіння гатуе ежу сабе самастойна.

Вы не задумваецеся, калі зашліпяць гузікі на сарочцы? А Дзіма спачатку на кожны траціў па 30 хвілін. Цяпер, гаворыць, 5-10 хвілін, каб зашліпяць цалкам.

Пакой у інтэрнаце яму дастаўся без рамонту. І ён самастойна, марудна, але ўпэўнена, шпак-

ляваў сцены і столь, фарбаваў падлогу і батарэй, забіваў цвікі і закручваў шрубкі. Летам і рамы аконныя адолеў сам пафарбаваць. Толькі шпалеры бацькі дапамаглі паклеіць, кажэ хлопчэц.

— З хваробай мне прыходзіла змагацца пастаянна. Гэта адымае вельмі многа сіл і часу. Але ж куды складаней змагацца за сябе маральна і пастаянна камусьці нешта даказаць. У тым ліку і сваё права на працу. У нас жа як лічыцца? Інвалід адвучыўся ў школе, а пасля павінен жыць на пенсію і толькі пры жаданні наведваць цэнтр для інвалідаў. А сэнс так жыць?

«У многіх выпадках я людзей не разумю»

Шукаць іншыя сэнсы жыцця Дзмітрыю дапамагае ў тым ліку штанга, якой ён пастаянна займаецца раніцай. У дзвярным праёме усталяваны турнік, і малады чалавек з лёгкасцю дэманструе, што гэты невялікадворны роч у яго пакоі. Дарэчы, нельга не заўважыць і яго мускулатуру. Такая за адзін падыход да фізікультурных снарадаў не набываецца. Тата ў дзятчыне навучыў хлопца катацца на веласіпедзе і плаваць. Ён заўсёды дапамагаў бацькам па гаспадарцы. А як інакш, калі ёсць зямля і жывёла?

— Гной заўсёды раскідваў, а гэтым летам паспрабаваў касіць — атрымалася, — з задавальненнем расказвае хлопчэц. — Усю мужчыню працу ўмею рабіць. Але ж звычайна я нешта магу рабіць толькі адзін, бо ў калектыве гэта будзе выглядаць нязграбна і перашкаджаць агульнай справе.

Як расказвае Дзмітрый, неаднарадова былі няёмкія сітуацыі, калі яму на вуліцы людзі спрабавалі даць грошы.

— Упрощаюць: «Ну вазьмі!» Спачатку ў мяне быў шок. Кажу: не трэба, навошта? Не магу

Сярод правіл вядомага прапаведніка Ніка Вуйчыча, які нарадзіўся без рук і ног, ёсць такія:

- * Чужыя словы і ўчынкі не могуць вызначаць вашу асобу.
- * Калі вам заходзіцца здрадзіць сваёй мары, прымусяць сябе працаваць яшчэ адзін дзень, тыдзень, месяц, год. Вы будзеце ўражаны тым, што адбудзецца, калі вы не здасцеся.
- * Калі вы адкрыты для каханьня, каханне прыйдзе. Калі вы аточыце сваё сэрца сцяной, каханьня не будзе.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. iost@zviazda.by

ТАЛЕНТЫ, ЗАПАЛЕННЫЯ КОЛАСАМ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Міхась МУШЫНСКІ, вядомы даследчык творчасці Якуба Коласа, падрэзалі:

— У пазьме адлюстраваная тэма герайчнага змагання за сваю незалежнасць, за права мець сваю мову, культуру... У гэты Якуб Коласа пасляхова выкарыстоўваў сімволіка-алегарычныя моманты, разнастайныя выяўленчыя сродкі. «Сымон-музыка» — твор глыбока наватарскі не толькі паводле фармальнага адзнак, жанру, кампазіцыі, але і паводле зместу. Пазьма прасякнута думкай аб жыццятворнай сіле мастацтва, нескаронасці мастацка, калі ён арганічна звязаны з роднай глебай, роднымі каранямі. Твор цалкам, асабліва ў фінальнай сцэне, мае глыбокі алегарычны сэнс. Калі нацыянальнае мастацтва нясе жыццёвазначальныя ідэі дабрый, любові да чалавека, калі з'яўляецца ўвасабленнем народнага духу,

выяўленнем ментальнасці народа — яно здольнае адрадыць краіну да новага жыцця.

Наогул уся спадчына Якуба Коласа дае багата падстаў для асэнсавання і пераасэнсавання. Прычым яна цікавая і прываблівае аматараў паззіі не толькі з Беларусі. У Коласа шмат прыхільнікаў за межамі нашай краіны. Дарэчы, калі б арганізавалі маршрут «Шляхамі Коласа», то ён аб'яднаў бы вялікую колькасць краіны. І, на жаль, не ва ўсіх з тых, дзе ён бываў і жыў, ёсць нават памятных знакі пра Песняра. Але «Каласавіны» і навуковая канферэнцыя кожную восень збірае ў Доме-музеі Якуба Коласа даследчыкаў яго творчасці. Сёлета прыехалі госці з Літвы, Украіны і розных рэгіёнаў Расіі.

Георгій ВАСІЛЕВІЧ, дырэктар дзяржаўнага мемарыяльнага гісторыка-літаратурнага і прыродна-ландшафтнага музея-запаведніка А.С. Пушкіна «Міхайлаўскае», звярнуўся да прысутных па-беларуску, каб падзякаваць за дружбу паміж музеймі, патлумачыў зацікаў-

ленасць у супрацоўніцтве: — Усе мы ў той ці ў іншай ступені дзёці, унуткі і траўніку пісьменніку і паэтаў, гэта застаецца назаўсёды. І мы з'яўляемся сябрамі ці сягавымі адзін аднаму праз гэтыя адносінны да вялікай літаратуры, якую стварае кожны народ на сваёй мове, але яна можа быць зразумелай для іншых народаў.

Каб адчуць самога Коласа, лепш паездзіць па яго мясцінах. Тады зраўмяля крывіца таленты народнага паэта Беларусі. Сядзіць, звязаныя з дзятчыствам, сталеннем і жыццём Коласа, захаваныя і маюць цікавыя музейныя экспазіцыі ў Акінчыцах, Альбці, Смольні. Падчас свята «Каласавіны» госці маюць магчымасць іх наведваць, а ў вёсцы Мікалаеўшчына ўжасціс кветкі да помніку Песняру. Шануюць яго землякі: у гарадскім доме культуры Стоўбцаў завяршаецца «Каласавіны» літаратурна-музычным святам «Тое не музыка — натхненне».

Ларыса ЦІМОШЫК. tsimoshyk@zviazda.by

Ну і ну!

ХАВАЎСА АД МІЛІЦЫЯНЕРАЎ У... КАНАПЕ

Па падазрэнні ва ўчыненні крадзяжу і рабавання ў сталіцы міліцыя шукала мужчыну. Нядаўна супрацоўнікі крымінальнага вышуку Кастрычніцкага РУУС пры падтрымцы спецападраздзялення «Алмаз» затрымалі 32-гадовага грамадзяніна.

Як высветлілі аператыўнікі, мужчына цягам месяца хаваўся ад праваахоўнікаў, пражываючы ў знаёмых па розных адрасах. Так, у кватэры аднаго са сваіх прыяцеляў ён і быў затрыманы. Ад міліцыянераў падарэзаны схаваны ў... канале — секцыя, прызначанай для захоўвання пасцельнай бялізны.

Паводле інфармацыі Кастрычніцкага РУУС сталіцы, у верасні мужчына здзейсніў крадзеж двух мабільных тэлефонаў, а таксама рабаванне грошай. Супрацьпраўныя дзеянні затрыманы ўчынені падчас сумеснага распыцця алкагольных напояў з выпадковымі знаёмымі. «Захлаўшы за кулер», мужчына знікаў з чужой маёмасцю. У адным з выпадкаў ён проста з рук падарпагала забраў партманет з грашыма. Зараз праводзіцца праверка на дачынацься грамадзяніна да іншых аналагічных злачынстваў. Мужчына раней п'ю судзімы за крадзяжы, рабунак і хуліганства.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

Гісторыя газеты — гісторыя краіны

Першыя падпісчыкі «Звязды»

З'явіліся яшчэ да рэвалюцыі

За назваю гэтага артыкула хаваецца важная частка гісторыі. Падпісчыкі — асоба, якая падпісваецца на тое ці іншае газетнае выданне. Мецэнат — апыкун, заступнік, матэрыяльны памочнік. Гэтыя паняцці аб'ядноўваюцца агульнай прыналежнасцю да пэўнага віду мастацтва — друкарскай справы.

СЯРЮД падпісчыкаў першых беларускіх газет сярэдзіны XIX стагоддзя — ксяндзы, прафесары, графы, бібліятэкары. Станаўленню беларускай друкарскай справы дапамагалі таксама замежныя мецэнаты Магдаліна Радзівіл, Раман Скірмунт, Тэрэза Гардзілюўская, Антон Івашуцкі. На старонках тагачаснага друку выраслі вядомыя літаратары, грамадскія дзеячы Браніслаў Тарашкевіч, Аркадзій Смоліч, Максім Гарэцкі, Янка Купала, Якуб Колас.

Падобныя працы звязаны з нараджэннем у пачатку XX стагоддзя газет «Правда» і «Звязда». Іх першымі падпісчыкамі былі грамадскія дзеячы, салдацкія і рабочыя калектывы, прафесійна-нальныя рэвалюцыянеры. У 1917 годзе салдаты перадалі першаму рэдактару «Звязды» А.Ф. Мяснікову каля 10 тысяч рублёў. Рэдакцыя прасіла большавіцкіх лідараў напісаць у «Звязду». Але даў годзе толькі Л.Д. Троцкі. Ён жа даслаў у газету ў 1925 годзе матэрыял, прысвечаны памяці загінулага на Каўказе ў авіяцыйнай катастрофе А.Ф. Мяснікова. Але некралог не пайшоў у друк з прычыны адсутнасці згоды з боку ЦК УКП(б). Дапамагалі «Звяздзе» фінансава стаць на ногі У.І. Ленін, Л.Д. Троцкі, Я.М. Свядлоў, Р.Я. Зяноўеў.

У выніку Кастрычніцкай рэвалюцыі адбылося тое, пра што раней толькі снылася ў песнях і казалася ў казках, — «хто быў німкі, той стаў усім». Рэвалюцыя стварыла апарат кіравання, які называўся дзяржавай. Галоўным дапаможнікам гэтай дзяржавы стаў друк, у цэнтры якога ў Беларусь была «Звязда».

ТАК супала, што «Звязда» ўбачыла свет якраз тады, калі ў Мінску з'явіўся міністр земляробства Часовага ўрада Чарноў, які прыехаў, каб уціхамірыць бунты працоўных (яны адмаўлялі падпарадкавання Часоваму ўраду). Яго спроба закрыць «калючае» выданне — «Звязду», якая заклікала да непадпарадкавання, друкавала артыкулы Леніна, — не прынесла жаданых вынікаў. Тым больш сам міністр якраз у гэты час пазбавіўся сваёй пасадзі: Часовы ўрад быў звернуты... (Але не ўсе газеты падтрымалі бальшавікоў. Газета «Вольная Беларусь», напрыклад, аб прынцыповых зменах пісала наступнае: «Устанавіўшы ў нас, пры нашай гаспадарцы і грамадскай адсталасці, сацыялістычны лад — гэта ўсё роўна, калі б хто-небудзь з малага дзіціці раптоўна пажадаў зрабіць мужчыну і стаў бы цягнуць яго за вушы ўгору».)

У дні Кастрычніцкай рэвалюцыі віталі «Звязду» ваенаслужачыя інжынернай роты Сібірскай стралковай дывізіі, Дывізіі

Масква, 1921 год. У.І. Ленін (стаіць справа ў першай шарэнзе) і К.Я. Варашчылаў (за ім) сярод дэлегатаў 3-га з'езда РКП(б). Пра дэлегатаў беларускай партарганізацыі на гэтым з'ездзе пісала «Звязда».

нага абозы І Кавалерыйскай грэнадзёрскай дывізіі, тэлеграфнай роты Сібірскага інжынернага палка, члены салдацкага камітэта 289-га пяхотнага запаснога палка, салдаты 3-й і 4-й рот Мінгрэальскага палка, рабочыя і салдацкія дэпутаты Мінскага Савета. Апошнія не дазволілі Часоваму ўраду ліквідаваць друкарню «Звязды».

Але існавалі і праблемы. Адна з іх — сінхронны пераклад газетных тэкстаў адразу на рускую, беларускую, яўрэйскую, польскую, літоўскую мовы!

Дзякуючы знакамiтым удзельнікам Кастрычніцкай рэвалюцыі — А.Ф. Мяснікову, М.В. Фрунзэ, В.Г. Кнорыну, В.В. Фаміну і іншым — «Звязда» і Кастрычніцкі сталі вельмі блізкамі з'явамі. Гэта якраз і адгравала значную ролю ў тым, што пазней «Звязда» ператварылася ў сапраўднае рулявое новага грамадства. Газета ўваходзіла ў жыццё як орган Мінскага РСДРП(б). Тут, у Мінску, падкрэсліваючы шматнацыянальны характар насельніцтва, друкаваліся розныя газеты: «Вольная Беларусь», «Крестыянская газета», «Мінская газета», «Новое варшавское утро», «Товарищи», «Фронт», «Дер Вевер», «Арбайтер», «Луч» і іншы.

Ці магла «Звязда» ўжо ў 1917 годзе друкавацца на беларускай мове? Мабыць, не. У акцёрскім свеце лічыцца, што ўбачыць талент акцёра дапамагаюць яго вочы. Такую ролю ў перыядыцы выконвае тэматыка. «Звязда» і беларуская мова газета «Наша ніва», якая выходзіла крыху раней, розныя ў тым, што апошняя вырасла на сваёй, беларускай, тэматыцы, а «Звязда» — першапачаткова на адлюстраванні грамадскага і дзяржаўнага жыцця Беларусі, які часткі агульнара-

у Мінску адсвяткавалі 45-годдзе навуковай дзейнасці М.В. Доўнар-Запольскага, але рэкамендацыю для яго абрання ў акадэмію АН СССР не далі.

А ці была гатовая «Звязда» ў прафесійным і інтэлектуальным плане для выканання сваіх задач у мірных умовах? Спачатку яе выратоўвала адсутнасць канкурэнцыі: яна была адзінай буйнай газетай кампартыі ў Беларусі. Застацца на вышыні дапамагала беларусізацыя — газета пайшла ў вёску. Але існавалі і праблемы. Адна з іх — сінхронны пераклад газетных тэкстаў адразу на рускую, беларускую, яўрэйскую, польскую, літоўскую мовы! Давялося ўраду раіцца з пісьменнікамі. Яны палічылі больш эфектыўным ужыванне толькі дзвюх дзяржаўных моў: беларускай і рускай. Але на практыцы руская мова працягвала дамінаваць у мастацкай літаратуры, перыядыцы, адукацыі. Агітацыя за беларусізацыю, якая ішла ў краіне (1924 г.), скараціла колькасць падпісчыкаў «Звязды» да кастрычніка 1927 года на 14 тысяч чалавек, што складала 70 працэнтаў ад іх агульнай колькасці (!). Пытанне экстранна разгледзена 15 верасня 1927 года на пасяджэнні бюро ЦК КП(б)Б. Сярод прапанаваных дзеянняў: «Рас-тлумачыць у масах, што «Звязда» была і застаецца адзіным цэнтральным органам КП(б)Б... Усе члены партыі павінны чытаць «Звязду» — вось лозунг, які акружым, райкамі і бюро ячэек павінны папулярызаваць сярод партыйцаў. Актыўна, больш свядомая частка беспартыйных і рабочых таксама павінна стаць чытачом «Звязды». Такую пастанову трэба даць усім ячэйкам КП(б)Б і прафарганізацыям».

У 20-я гады ажыўіўся працэс цэнтралізацыі ўлады. Ізноў Беларусь стала называцца часткаю РСФСР. Зацягвалася прыняцце павянаватарскай Канстытуцыі Беларускай ССР. Імя Беларусі не аказалася ў Рыжскім мірным дагаворы (1921 г.). Рэдактары «Звязды» перасталі ўваходзіць у розбудніцкія партыйныя органы. Але заданні па падрыхтоўцы важных палітычных дакументаў яны ўсё ж атрымлівалі... Гэта былі праблемы росту новай дзяржавы, якія на XVIII з'ездзе УКП(б) і 1939 годзе прызнаў нават Сталін. Але многія з тых, хто атрымаў заўвагі ў 1920-я гады, былі рэпрэсаваны ў 1937-м (Сталін ні пра што не забываўся). Драма часу не абмінула і многіх кіраўнікоў «Звязды»...

Восць што казаў у карскай справе член праўлення Беларускага дзяржаўнага выдавецтва І. Цвікевіч: «Тут, у Мінску, дзе ў дарэвалюцыйныя часы ведалі і бачылі толькі друкаванне візінных карткаў, бланкаў для устаноў і цукерачных паперак, дзе паліграфічныя прадпрыемствы мелі напусаматужны характар і па сваім абсталяванні зусім не адпавядалі сучаснай кнігавыдавчай тэхніцы — тут трэба было нанова, упершыню стварэць кнігу. Стварцаў у сэнсе прывічана пашараў да друкавання слова, у сэнсе перанясення на

мінскі грунт «культу кнігі», які звычайна існуе ў старых кнігавыдавчых прадпрыемствах».

У выдавецкай справе актыўна удзельнічала і «Звязда». Прыклад браўся з ранейшых газет «Наша доля» і «Наша ніва», якія мелі ўласны аднайменны выдавецтва. «Звязда» з лістапада 1917-га да заканчэння польскай інтэрвенцыі (1921 год) выдала дзсяткі брашуры, пра-тактылы Паўночна-Заходняга абкама РКП(б), І з'езда КП(б)Б, Канстытуцыю РСФСР, праграму РКП(б), працы А.Ф. Мяснікова, В.Г. Кнорына, М.І. Калініна, Д. Беднага і інш. «Звязда», як кажуць, сумленна і дэмавіта рабіла усё неабходнае для стварэння ў рэспубліцы сучаснай, узброенай высокакваліфікаванымі спецыялістамі, дзяржаўнай выдавецкай справы.

«Звязда» ўбачыла свет якраз тады, калі ў Мінску з'явіўся міністр земляробства Часовага ўрада Чарноў, які прыехаў, каб уціхамірыць бунты працоўных.

Які твар мела сама газета? Твар добраахвотнага удзельніка шматлікіх грамадскіх працаў. Асобай формай сувязі з жыццём з'яўляўся рабсельскаруцкі рух. У 1927 годзе ў Беларусь на ўліку 14 газет знаходзілася 1876 рабкараў і 2232 селькары. 70 працэнтаў ад агульнай колькасці мелі ўзрост да 25 гадоў, партыйныя і камсамольскія рабочыя складалі 30 працэнтаў, жанчыны — 5—7 працэнтаў. Побач са станючым у добраахвотным карэспандэнцкім руху існавалі і недапоны: найнаўсць «падпольшчыны», жаданія заставацца невядомымі для навакольных, перабой адмоўнага не на карысць станючым, пісанне як спосаб расквітацца, злоўжыванне рабсельскаруцкім званнем, прызнанне партыйнага кіраўніцтва, але неадар да нізавых партыячэек і асобных партыячэек...

Жыццё вірвала, было зменлівым як ніколі. За ім не заўсёды паспявалі карэспандэнцкія пёры. А свет чакаў ад Беларусі выразнага дзяржаўнага самавызначэння: з кім яна? З капіталізмам, сацыялізмам ці манархіяй? І ў адказ пачуў: «З сацыялізмам і з РСФСР».

Менавіта ў «Звяздзе» сфарміраваліся і сталі шырокавядомымі дзяржаўнымі і грамадскімі дзеячамі А.Ф. Мяснікоў, М.В. Фрунзэ, К.І. Ландар, В.Г. Кноры, В.В. Фамін, І.І. Рэйнгольд, Р.В. Нікель, К.І. Шутко, Г.Ф. Усцінаў і іншыя выбітныя асобы.

...Непаўторны класік рускай літаратуры М.В. Гоголь аднойчы сказаў: «У пісьменніка ёсць толькі адзін настаўнік — чытач». Гэтыя словы можна аднесці і да газетных работнікаў, бо дзякуючы названаму прычынку, дзякуючы вялікай павазе да свайго чытача «Звязда» змагла перамагчы многія перашкоды бурлівага часу і заняць пачэснае месца ў росбудніцкай сістэме змадаў масавай інфармацыі.

Яўген БАРАНОЎСКІ.

Невядомае пра вядомых

ЧАЛАВЕК НА ДЗЕІ

Сваікі і іншыя асобы паважалі Міхала Клеафаса Агінскага

Пра тое, што ў сям'і Агінскіх (паміж рознымі прадстаўнікамі гэтага роду) былі няпростыя адносіны, можна больш не гаварыць. Што гэта было зусім не так, сведчыць, у прыватнасці, ліст да Міхала Клеафаса яго дзядзькі Францішка Касверыя Агінскага. Ён быў сярод 4 лістоў і дакументаў гонар Агінскіх, якія прадставілі беларускаму грамадству падчас урачыстасцей у роду 250-годдзя Міхала Клеафаса, арганізаваных пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Польшча ў Беларусі.

Гэтая асоба яднае нас, таму ўсё, што тычыцца Агінскага, з'яўляецца агульнай спадчынай некалькіх народаў і наогул усіх еўрапейцаў, якія упадабалі музыку Агінскага. «Не толькі адзін паланэз, іх у яго 24, — засведчыў Рыгор Сарока, ды-рэктар Маладзечанскага музычнага вучылішча імя Агінскага, — яшчэ мазуркі, вальсы, романсы засталіся ў музычнай спадчыне творцы». І нават той славетны паланэз «Развітанне з радзімай» (які можа ўспрымацца як паланэз Надзеі) не стаў бы такім папулярным, калі б не гучала яна ў Агінскім нават у няпростыя дні яго радзімы час. «...Яго музыка паза часам», — адзначыў Міхал Хабрас, Часовы Павераны ў справах Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь.

Насамрэч, усё важна і цікава, што тычыцца асобы, якая належыць святу. Таму любячы дакументы, звязаныя з родам Агінскіх, маюць каштоўнасць для Беларусі, што па крупнічак збірае сваю спадчыну. Таму, калі часам на межніх аўцыцёнах з'яўляюцца рэчы, якія тычацца Міхала Клеафаса Агін-

Вашу ахоўваў і ў добрым здароўі як мага хутчэй на радзіму вярнуў. На радасць сям'і і таго, хто піша».

Можа быць, пасля Андрэя Агінскага бацькоўскі клопат пра племніцка стаў праяўляць менавіта Францішак Касверыя. Яго вымаснымі справамі Міхал Клеафас вымушаны быў займацца, калі дзядзька залажыў свае маёмкі. Пра атрыманне ў спадчыну аднаго з іх выдзеецца гаворка ў лісце Агінскага, напісаным у Вільні. Документ, вельмі падобны на гросбух, дзе ўсё дакладна напісана, пералічана. Дзіўна, таму што пра Агінскага часта гавораць як пра летучніка, які быў далёкі ад правільнага вядзення матэрыяльных спраў, любіў раскошу і растраціў сваю маёмасць. Тое ж і наконт яго дзядзька — Францішка Касверыя, у Агінскага мецэната Міхала Казіміра Агінскага. Нёбыта заможныя людзі, а калі разабрацца — даўгі. Фінансавыя справы Міхала Клеафаса Агінскага былі яшчэ больш ускладнены ўдзелам у паўстанні Тадэвуша Касцюкі: яго маёмасць была канфіскавана. Вось і даводзілася прыкладваць намаганні, пісаць лісты, ды і асабіста зьяртамца да расійскіх улад, каб атрымаць дазвол нешта мець. Але нават некаторыя былія ворагі імкнуліся часам паспрыць у вырашэнні лёсу чалавека, якога паважалі.

Гэта быў складаны час, калі былая шляхта ВКЛ і Рэчы Паспалітай шукала розныя варыянты аднавіць сваю краіну, таму Агінскі быў адным з тых, хто прыглядаўся да Напалеона, але хутка зразумеў: французскі імператар — надта прагматычны чалавек і мае свае планы, у якія гэтая краіна не вельмі ўпісваецца. Пэўныя надзеі для развіцця радзімы Міхал Клеафас Агінскі звязваў з расійскім імператарам-рэформатарам Аляксандрам І. Той у 1815 годзе скасаваў даўгі Агінскага. Шмат акалічнасці жыцця могуць укладвацца ў сучасныя даследчыя дзякуючы новым дакументам, якія вяртаюцца ў краіну і тлумачаць, што, які і чаму тады адбывалася. Трэба адзначыць, што асабліва цікаваць да асобы Агінскага ўзнікла з набіццём Беларускага дзяржаўнага суверэнітэту: на доме ў Фларэнцыі, дзе ён жыў апошняга гады да смерці, з'явілася мемарыяльная дошка. У Маладзечне пастаўлены помнік кампазітару. І яшчэ адзін помнік — музычны: яму прысвечана опера Алега Залітэнева, пастанулена сіламі навуначуцкіх вучылішча. Адзін з буйных выпускнікоў Уладзімір Александровіч, які цяпер выступае ў Італіі, прызнаўся, што для яго — вялікі гонар спяваць партыю Агінскага, дзе ёсць такія словы: «Дзе ты, мая краіна?».

Ларыса ЦІМОШЫК. tsimoshyk@zviazda.by

А можна і так

ДАПАМОГА... «СЯМЕЙНЫМ СКАНДАЛІСТАМ»

У Гродне адкрыўся першы ў вобласці так званы крызісны пакой для мужчын, якія дапускаюць гвалт у сям'і.

Дагэтуль у абласным цэнтры адкрылі крызісны пакой для жанчын, якія пацярпелі ад сямейнага гвалту. Ён бясплатна прадстаўляецца для часовага пражывання тэрмінам да дзесяці сутак. Пры гэтым дапамагаюць і ў пераездзе туды — зноў жа бясплатна. Патэлефанаваўшы па нумары 8-0152-960-500, можна на канфідэнцыйнай аснове атрымаць дапамогу псіхолога. Акрамя таго, аказваюць адрасную сацыяльную дапамогу, праводзяць юрыдычнае кансультаванне.

Цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Ленінскага раёна горада Гродна сумесна з раённым аддзелам унутраных

спраў на гэтым не спыніліся і адкрылі пакой псіхалагічнай дапамогі мужчынам з агрэсіўнымі паводзінамі ў сям'і. Каб не проста асуджаць, ізяляваць, садзіць у турму такіх людзей, а паказаць ім альтэрнатыўную мадэль паводзінаў і сваім жыццём.

У мужчынскім крызісным пакоі ўжо адбылася першая сустрэча з дзевяцю гродзенцамі, якія стаць на ўліку ў міліцыі як сямейныя скандалісты. Ім прапануюць спецыялізаваную дапамогу, каб яны адмовіліся ад агрэсіўных паводзінаў і змянілі жыццё — і ўласнае, і, зразумела, членаў сваёй сям'і. Індывідуальныя заняткі будучы і дывідуальныя, і групавыя. Пры гэтым псіхолог, мужчына і жанчына, абавязкова працуюць у пары, што звязана з асаблівасцямі правядзення псіхалагічнай карэкцыі пры такім тыпе праб-

лем. На першым этапе дапамога будзе скіравана на тое, каб мужчына спыніў правы гвалт і ўсвядоміў наступствы сваіх дзеянняў, спачувва саюзам. А на другім, больш працяглым, этапе мужчыну навучаць кантраляваць свае паводзіны.

Такая мадэль псіхалагічнай дапамогі, безумоўна, спрацоўвае не заўсёды, але, як сведчыць суцэсная практыка, яна даволі эфектыўная. У далейшым гэты вопыт мяркуецца распаўсюдзіць на іншыя раёны вобласці.

У аддзеле аховы правапарадку і прафілактыкі Ленінскага РАУС горада Гродна значылі, што дапамога сямейнага псіхолога абсалютна бясплатная і канфідэнцыйная. Нумары кантактных тэлефонаў: 8 (0152) 73-03-86, 8 (0152) 72-33-34.

Барыс ПРАКОПЧЫК. prakopchik@zviazda.by

ДОБРАЗЫЧЛИВАЯ БАЛЬНИЦА

«Бальніца добразычлівых адносін да дзіцяці» — міжнароднага сертыфіката з такою назвай удастоены Гродзенскі абласны перынатальны цэнтр.

Некалькі гадоў таму завяршылася маштабная рэканструкцыя гэтай установы. Цяпер тут выкарыстоўваецца больш за 450 адзінак тэхнікі, што дазваляе абследаваць і лячыць пацыентаў з прымяненнем найноўшых метадаў і дасягненняў медыцынскай навуцы. На базе цэнтра стварылі абласное кансультацыйна-дыягнастычнае аддзяленне «Шлюб і сям'я» і аддзяленне меды-

ка-генетычнага кансультавання для аказання ва ўмовах адной установы рознай спецыялізаванай дапамогі сям'ям у нараджэнні здаровага дзіцяці — ад моманту планавання да выпіскі мамы і нованароджанага.

Дарчэ, аб высокай кваліфікацыі спецыялістаў Гродзенскага перынатальнага цэнтра ведаюць ужо і ў замежжы: нядаўна яны пабывалі ў сталіцы Казахстана Астане, дзе правялі для сваіх калег практычныя майстар-класы па экстраннай і неадкладнай дапамозе нованароджаным.

Барыс ПРАКОПЧЫК. prakopchik@zviazda.by

Ровенская товарная биржа

Украина, г. Ровно, ул. Драгоманова, 27, +380362620524, +380362620588

извещает о проведении повторного открытого аукциона по продаже имущества иностранного предприятия «Томашгородский КДЗ» с понижением начальной цены

Лот №1	Имущество ИП «Томашгородский КДЗ»	Украина, Ровенская обл., Рокитновский р-н, пгт. Томашгород, ул. Заводская, 3	Начальная цена с НДС, доллары США	Задаток с НДС, доллары США	Шаг аукциона, %
			360 000	36 000 (подлежит уплате в гривнах по курсу Нацбанка Украины на дату платежа)	1

С перечнем объектов недвижимости, основных средств, малоценных необоротных материальных активов можно ознакомиться в извещении, размещенном в газете «Звязда» от 14.03.2015, 11.04.2015, 20.05.2015, 06.08.2015, 02.09.2015

С информацией об земельном участке, условиях проведения аукциона, порядке и сроках перечисления гарантийного взноса (задатка) и его возврата, условиях участия в аукционе можно ознакомиться в извещении, размещенном в газете «Звязда» от 14.03.2015, 11.04.2015, 20.05.2015, 06.08.2015, 02.09.2015.

ИМЬЕ ОСНОВНЫЕ СРЕДСТВА:	Измeритель расхода топлива Fuel, инв. №197	Ковeйер №7 В-1000, инв. №87
Кабельная линия КЛ 10 кВ №1, инв. №266	Компл. Трансп. подстанция КТП 40/6, инв. №121	Ковeйер №8 В-800, инв. №85
Кабельная линия КЛ 10 кВ №2, инв. №267	Трансформатор ТС31-4.0, инв. №220	Ковeйер №12 В-1000, инв. №84
Линия внешнего освещения, инв. №268	Компрессор ТГО-06/12, инв. №30	Ковeйер №11 В-1000, инв. №76
Канализационная сеть, инв. №269	Аппарат высокого давления, инв. №144	Ковeйер №14 В-650, инв. №79
Бульдозер КДЗ-15, инв. №270	Гусеничный трактор, инв. №153	Ковeйер №1 В-1000, инв. №80
Емкость 50,0 куб.м., инв. №193	Автомобиль КА-3562, инв. №118	Ковeйер №10 В-650, инв. №82
Емкость 5,0 куб.м., инв. №192	Ограждение территории металлическое, инв. №263	Ковeйер №1 В-1000, инв. №81
Емкость 5,0 куб.м., инв. №190	ЗИЛ-130, ВК1910 ВВ, инв. №15	Скотловоз ТМ3-1000, инв. №110
Бензокосилка, инв. №191	АТЗ-2,5, 69-27 РВК, инв. №14	Выпрямитель сварочный ВД-306, инв. №35
Колонка ТРК, инв. №83	Сварочный агрегат ВД-306 У-2, инв. №170	Домкрат 100 т, инв. №40
Железнодорожный путь, инв. №161	Булдoзeр Т-130 М, инв. №223	Домкрат 100 т, инв. №41
Железнодорожный бункер, инв. №158	Весы ковeйерные ВК-003, инв. №180	Металлодетектор «Барьер», инв. №141
Железнодорожный бункер, инв. №157	Ковeйер № 15 В-1000, инв. №154	Агентиленовый генератор, инв. №137
Емкость, 5,0 куб.м., инв. №189	Булдoзeр Т-170, инв. №156	Бензокосилка MS-290, инв. №164
Газовый резервуар, инв. №268	Веса вагонные ТВВ-150 13,5, инв. №29	Компрессор с павос. приводом, инв. №149
Распределительная станция ковш. №11-№12, инв. №64	Измeритель расхода топлива Fuel, инв. №198	Мотокосяк FS 450, инв. №146
Подпорная стена, инв. №258	Измeритель расхода топлива Fuel, инв. №199	Сварочный полуавтомат DECA, инв. №188
Ковeйерная галерея № 1, инв. №86	Булдoзeр Т-130 М, инв. №223	Станок деревообрабатывающий КС, инв. №177
Ковeйерная галерея № 2, инв. №82	Весы ковeйерные ВК-003, инв. №180	Сейф BS-D750, инв. №171
Ковeйерная галерея № 3, инв. №86	Измeритель расхода топлива VZ0-15, инв. №252	Сейф BS-K670, инв. №172
Ковeйерная галерея № 4, инв. №99	Разноч. склад зазоров Р-Н-01, инв. №251	Сушильный шкаф СНОИ 43/350, инв. №174
Ковeйерная галерея № 5, инв. №100	Сварочный выпрямитель ВД-306, инв. №187	Пресс-50, инв. №260
Ковeйерная галерея № 6, инв. №123	Тепловоз ТММ-4А, инв. №163	Теодолит Т-23 ОП, инв. №106
Прямой бункер, инв. №104	Радиостанция ТК-2107, инв. №203	Весы электронные KERN, инв. №175
Погрузочная галерея № 1, инв. №163	Радиостанция ТР-2107, инв. №204	Таль электротросовая 0,5 т, инв. №120
Погрузочная галерея № 2, инв. №162	Кран мостовой, 15 т, инв. №102	Бензокосилка MS-290, инв. №143
Автомобиль, инв. №215	Кран мостовой, 10 т, инв. №97	Стан «Рестор», инв. №176
Бытовая комната, 4 х 6 м, инв. №47	ЩСУ - корпус № 1, инв. №75	Стан угловои, инв. №182
Забор железобетонный, 120 м, инв. №60	ЩСУ - корпус № 2, инв. №114	Стан с приставкой, инв. №184
Асфальтное покрытие, инв. №259	ЩСУ - корпус № 3, инв. №115	Стан несваренный, инв.

Крайна здароўя

Выпуск № 19 (349)

Асаблівасці ўзросту

СТРАХІ ПАЖЫЛОГА ЧАЛАВЕКА

Французы кажуць: «Кожны старэе так, як ён жыве». Аднак насамрэч старасць яднае людзей, яна прыбірае пэўныя індывідуальныя рысы характару. І тыя, хто дажывае да глыбокай страсці, становяцца... вельмі нават падобнымі. Для іх характэрны эгацэнтрычнасць, павольнасць у прыняцці рашэнняў і асабліва недаверлівасць. Гэта тлумачыцца складанымі ўзроставымі зменамі ў псіхіцы і рабоце галаўнога мозга. Запавольванне псіхічных працэсаў — нармальнае прыкмета старэння.

Вось такі характар

- Старому чалавеку цяжка мяняць сваё меркаванне. Адстойваць пэўны кансерватызм старэйшага пакалення — упартасць і незгаворлівасць.
- Нарастаючая засяроджанасць на сабе, у першую чаргу на здароўі.
- Стасункі, кантакты становяцца ўсё больш фармальнымі.
- Незадаволенасць, недаверлівасць, крыўдлівасць толькі прыбаўляецца.
- У адных умацняюцца характэрныя індывідуальныя рысы характару, а ў іншых яны, наадварот, згладжваюцца.
- Душоўная раўнавага вызначаецца тым, як пажылыя рэагуюць на тыя сацыяльныя перамены, якія суправаджаюць старэнне, — кажа ўрач-псіхатэрапеўт Мінскага гарадскога клінічнага псіхіятрычнага дыспансера Марына ШЧАСЛЁНАК. — Заклапочанасць узнікае часам яшчэ да надыходу позняга ўзросту. Некага больш хваляюць фізіялагічныя прыкметы старэння, а для іншых адчуваць больш момантам становіцца выхад на пенсію, спыненне прафесійнай дзейнасці. Для большасці людзей вельмі значым будзе пагаршэнне фінансавага становішча. Упершыню ў жыцці могуць узнікнуць і псіхічныя расстройствы. Яны могуць суправаджаць пагаршэнне фізічнага здароўя, а могуць развіцца ў выніку страсці і перажыванняў. Трывожнасць, плаксівасць, блосноніца, чаканне дрэннага... Усё гэта можа істотна пагаршаць якасць жыцця, але звычайна не пагражае памяці і працэсам мыслення, чаго так апаўняюць пажылыя. Своечасовае выяўленне такіх расстройстваў і лячэнне даюць станоучы вынік, і пры гэтым не трэба, як правіла, класіфікаваць іх у разліку на жывучы стан. У рэальнасці ж праходзіць занадта шмат часу да таго, як пацыенты прыйдуць са скаргамі да ўрача або праявяць занепакоенасць сваімі...

моментам становіцца выхад на пенсію, спыненне прафесійнай дзейнасці. Для большасці людзей вельмі значым будзе пагаршэнне фінансавага становішча. Упершыню ў жыцці могуць узнікнуць і псіхічныя расстройствы. Яны могуць суправаджаць пагаршэнне фізічнага здароўя, а могуць развіцца ў выніку страсці і перажыванняў. Трывожнасць, плаксівасць, блосноніца, чаканне дрэннага... Усё гэта можа істотна пагаршаць якасць жыцця, але звычайна не пагражае памяці і працэсам мыслення, чаго так апаўняюць пажылыя. Своечасовае выяўленне такіх расстройстваў і лячэнне даюць станоучы вынік, і пры гэтым не трэба, як правіла, класіфікаваць іх у разліку на жывучы стан. У рэальнасці ж праходзіць занадта шмат часу да таго, як пацыенты прыйдуць са скаргамі да ўрача або праявяць занепакоенасць сваімі...

Парушэнне сну

Многім здаецца, што дрэнны сон — абавязковае спадарожнік старання. І сапраўды, у познім узросце начны сон можа быць больш кароткім, абуджэнне больш частым.

Што паліяе псіхічнае здароўе?

Фізічныя практыкаванні. Павышаюць здаровенасць жыццём, паліяюць настрой, перамагаюць стрэс і сімптомы дэпрэсіі, зніжаюць ціск, паліяюць работу сэрца.
Сацыяльны дабрабыт, сабраўнасць стасункі, падтрымка, кампліменты, а таксама размовы пра мінулае. Вельмі добра распяваць аб сваяках, дзядзінстве, мінулай рабоце, інтарэсах, разглядаць разам фота, на якіх то адлюстравана. Гэта заўсёды ўмацоўвае самапавагу. Аднак пажылы чалавек павінен адчуваць сапраўдную зацікаўленасць у такіх размовах, жаданне перажаць разам з ім усё, што некалі перажывіў ён сам. Іначэй ёсць рызыка страціць яго давер, справакаваць замкнёнасць.

раннім, аднак гэта звычайна не становіцца праблемай. Да ўрача звяртаюцца хутчэй са скаргамі на цяжкасці з засынаннем або адсутнасцю сну, на павярхоўны сон з яркімі снамі, частыя абуджэнні сярод ночы, адчуванне неспакою, трывогі, немагчымасць зноў заснуць, разбітасць раўняці, адсутнасць адчування адпачынку. Пры гэтым многія пачынаюць самі прымяняць сродкі для паліявання сну.

Прычын, якія парушаюць сон, мякка кажучы, шмат. І яны не заўсёды звязаны з няўстойлівай псіхікай. Найчасцей за ўсё размова ідзе аб фізічных захворваннях — гіпертаніі, сардэчным недастатковасці, цукровым дыябеце, аданоме прастаты. Саматычныя захворванні наогул спрыяюць частаму абуджэнню. У такіх выпадках сну будзе спрыяць лячэнне гэтых станаў. Не скарот, што прыём шэрагу прэпаратаў уключае на якасць сну, можа яго пагоршыць. Змяненне рэжыму прыёму лекаў дапамагае вырашыць і праблему сну.
Калі адначасова і цяжка засянае, і рана абуджаецца, і адчуваеш, нібы не спаў зусім, трэба падазраваць псіхічнае парушэнне.

Трывога і дрэнны настрой

Пажылыя могуць перажываць напружанне, хваляванне, дрыжачыя «ўнутры», немагчымасць расслабіцца, неспакой за здароўе — сваё і блізкіх, за будучыню — сваю і самі, могуць быць страхі перад інфарктам, інсультам, адзінотай, бездапаможнасцю. Калі ўсё пералічанае запяўняе сабой усё думкі, падпарадкоўвае нават якасць навакольных, то размова ідзе пра глыбокае пашкоджанне псіхікі і неабходнасць псіхатэрапеўтычнай, медыкаментознай дапамогі.

Хатняя аптэчка

МАЗЬ, КРОПЛІ, ПІНЦЭТ... ШТО ЯШЧЭ?

Дома ў кожнага з нас назапашваюцца з цягам часу груды лекаў, сярод якіх і тыя, пра якія мы нават не памятаем «ад чаго». Калі пачынаем хварэць, ідзем у аптэку, набываем тое, што доктар прапісаў (або параіла суседка), некалькі дзён старанна выкарыстоўваем, а пасля... проста складваем. І гэта называем хатняй аптэчкай! Так паступаць, вядома, неразумна. Хатняя аптэчка — гэта тое, аб чым неабходна клапаціцца: яе неабходна правільна скласці і своечасова выкідаць лекі, у якіх скончыўся тэрмін прыдатнасці.

Паводле слоў загадчыцы тэрапеўтычнага аддзялення 11-й гарадской паліклінікі г. Мінска Вольгі ЯЧЭЙКІ, хатняя аптэчка неабходна для таго, каб дапамагчы ў экстраннай сітуацыі. Яна павінна размяшчацца ў месцы, недаступным дзецям. Неабходна ўлічваць, што большасць лекаў баіцца святла, а некаторыя патрабуюць захавання ў халадзільніку.

Аптэчка дзеліцца на дзве часткі — пераважна сродкі і лекі. Што і ў якой колькасці? Пачнём па парадку.

Бінт (адна ўпакоўка).
Эластычны бінт. Многія грэбуюць ім, але менавіта ён ратуе пры расцяжэнні і вывіху, дапамагае дзеахаць да траўмапункта пры пераломе без змяшчэння (трэшчыне).

Бактэрыцыдныя лейкопластыры. Воданепранікальныя з тканіны і на катушцы (для фіксацыі перавязак).

Вострыя нажніцы.
Тонкі пінецт (для выдалення стрэмкі ці аскоўка са скуры).

Халадзалемент (захоўваецца ў мараліні) або ахаладжальны пакет. Незамены пры траўмах, кровацячэннях, апёках.

Нашатырны спірт (раствор аміяку), лепш у ампулах. Некалькі кропель на тампоне ці марлі некалькі разоў кароткачасова падносяць да носа, калі чалавек страціў прытомнасць.

Марганцовка (перманганат калію). Разбаўляюць у гатаванай вадзе для паласання горла і спрычывання — раствор 0,01-0,1% для прамывання ран — 0,1-0,5%, для змазвання язвавых і апёкавых паверхняў — 2-5%, для прамывання страўніка пры атручэннях — раствор 0,02-0,1%.

Гумавыя пальчаткі. 1-2 пары.
70-працэнтны этылавы спірт (у якасці антысептыка і для кампрэсаў).

Грэлка.
Неабязязкова.
Вага. Для апрацоўкі драпіл падыдуць ватныя палачкі для вушы, а параненае калена прасцей прадэзынфіцыраваць ватным дыскам.

Піпеткі. Практычна ўсе кроплі маюць уласныя дазатары.

Антысептыкі

Забудзьцеся на зялёнку: гэты фарбавальнік ужэ даўно не выкарыстоўваюць ні ў Еўропе, ні ў ЗША. Вашы сябры — раствор ёду і перакіс вадароду. Першы забівае ўсе асноўныя патогены і нават споры, якія «не бяруць» іншыя дэзсредкі і антысептыкі. Спіртавы 5-працэнтны раствор ёду — аптымальны варыянт для хатняга выкарыстання. Адзіны мінус — ён выклікае ўтварэнне рубцоў і павялічвае час зацыклінавання, таму невялікія драпіны лепей адзім раз апрацаваць, а пасля проста заклеіць пластырам.

Перакіс вадароду прадаецца ў двух канцэнтрацыях — 3% і 6%. Першая падыходзіць для апрацоўкі драпінаў дома, а другая выкарыстоўваецца для апрацоўкі ран і язваў у бальніцы — вам такая цяжкая артылерыя не патрэбна. Як варыянт можна выкарыстоўваць раствор хлоргекседзіну або мукасаніну.

Абязбольвальныя і спазмалітычныя сродкі

Паколькі парацетамол не сумяшчальны з алкаголем, а анальгін наогул забаронены ў большасці развітых краін з прычыны сур'ёзных пабочных эфектаў, з папулярных абязбольвальных сродкаў лепей выбіраць аспірын або ібупрафен. А лепш мець пад рукой абодва: першы незамены пры інфаркце, пахмеллі і іншых сітуацыях, калі неабходна хутка і бяспечна панізіць ціск і абязбольці. А другі надзейна дапамагае ад болю паўсядзённага — галаўнога, зубнога, менструальнага. Спазм сасудаў галаўнога мозга, боль у жыцце, прыступ моча- і жоўцекаманьнявай хваробы спыняць спазмалітычныя сродкі: но-шпа, дротаверын, спазмалгон, папаверын. Такіх таблетак павінна быць дома не менш як 20 штук.

Гліцын

Гэтая таблетка дапамагае і падчас памелля, і ад метэазаалежнасці, і нават пры першых прыкметах інсульту, пакуль ёдзе хуткая. Эфектыўнасць прэпарату многія лічаць сумніўнай, і, тым не менш, ён шырока прымяняецца ў расійскай медыцынскай практыцы.

Універсальны антыгістамінны прэпарат

Нават калі вы не алергик, лепей такую таблетку мець. Па-першае, харчовая алергія можа ўпершыню праявіцца ў любым узросце, асабліва з сучаснай прадуктовай разнастайнасцю. Па-другое, гоць таксама можа пакрыцца сыпам або пачаць чхаць ад таго, што вырасла ў вас на падакніжку. Найлепш за ўсё выбіраць прэпарат з цэцірызінам (зодак, зіртек, алерпакс), які мае значна меншы снатоворны эфект, чым супрастін, і да таго ж паказаны дзецям з 2 гадоў.

Нітрагліцэрын

Не спадзявайцеся на валідол: гэтая мятная «цукерка» асвятляе дыханне і, можа быць, пашырыць сасуды, але пры інфаркце і іншых небяспечных праблемах з сэрцам не дапамагае. Трымайце пад рукой нітрагліцэрын. Але майце на ўвазе, што яго ні ў якім разе нельга прымаць для прафілактыкі, у адрозненне ад валідолу.

Карвалол валакардін — гэта прэпараты для заспакаення. Яны могуць дапамагчы справіцца са страсам і панізіць ціск, але ў перспектыве небяспечныя для здароўя, паколькі фактычна з'яўляюцца наркотыкамі. Іх асноўны кампанент — фенабарбітал — магутнае псіхатропнае рэчыва.

Энтэрасарбенты

Актываваны вугаль дапамагае пры атручэнні, у тым ліку алкагольным. Галоўнае — памятаць, што разам з усімі ядамі і таксінамі вугаль выводзіць з арганізма і лекі, а таму прымаць яго разам з аспірынам, ібупрафенам ад галаўнога болю проста бессэнсоўна. Звычайна доза разлічваецца так: 1 таблетка на 10 кг вагі.

Жанчыне звычайнага целаскладу патрэбна 5-6 таблетак, мужчыне — 8-9. Варта памятаць, што калі вы нядаўна паелі, дозу вугалю трэба павялічыць, бо разам з ядамі яму давядзецца адсарбіраваць яшчэ і вашу ежу. Можна выкарыстоўваць таксама смекту, якая не толькі адсарбіруе, але і абвалакае кішчэнік.

Кроплі для вачэй

Абавязкова павінны быць: усялякую да аптэкі не дабяжыш. Ніколі не ведаеш, што можа трапіць у вока падчас уборкі ці гульні з дзецьмі. Кроплі бываюць сасудазважальнымі — яны дапамагаюць пазбавіцца пачырванення. Антыбактэрыяльныя кроплі, якія прымяняюць пры кан'юнктывітах, павінен прапісаць урач. А вось што трэба, дык гэта звычайная штучная слеза або можна таксама выкарыстоўваць дзіццячы 20-працэнтны раствор альбуцыду (сульфацыл натрыю). Яны і ад сухасці дапамогуць, і вока прамуюць.

Кроплі ад насмарку

Нафцілін, назівін і г.д. Яны дапамогуць, калі раптоўна ўзнік насмарк (а ён звычайна не папярэджае). Аднак не карыстаўся такімі кроплямі працягла, каб не развіўся вазаматорны рыніт.

Сродак ад апёкаў і ўдараў

Лепей, каб ад апёкаў быў спрыяд або пенка (напрыклад, пантэнол), а ад удараў — абязбольвальная мазь. Можна трымаць і адну мазь — «Ратавальнік», толькі не накладвайце яе на апёк адразу — дайце скуры «падыхаць».

Пакецікі ад прастуды

Большасць урачоў лічыць экстранныя сродкі ад прастуды злом, паколькі яны здымаюць сімптомы, але не спрыяюць лячэнню. Тым не менш трымаць пару пакецікаў «Злой» сумесі парацэталаму і вітаміну С усё ж такі варта. Хоць бы таму, што часам мы сапраўды не можам своечасова звярнуцца да ўрача. Толькі не варта спаквацца прэпаратамі са смакам лясных агад і глінтвейну: чым менш хіміі ў выглядзе ароматызацый і фарбавальнікаў атрымае ваш пакутны арганізм, тым лепш.

Сродак ад кашлю

Бывае, вылучыш прастуду, а кашаль усё роўна пасля не праходзіць некалькі дзён. На гэты выпадак патрэбны ледзяшы або сіроп, якія дадуць горлу палёгка. Сіропы дапамагаюць хутчэй, але захавваюцца нядоўга нават у запячатаным выглядзе, а ў адкрытым і наогул некалькі тыдняў. Пацілі практычна вечныя (тэрмін прыдатнасці можа дасягаць трох гадоў) і больш зручныя ў прымяненні (можна прыхаліць з сабой), але працуюць не так эфектыўна.

Супрацьракавыя звычкі

ВЫ ГЭТА РОБІЦЕ?

Сёння вядома не менш за 200 розных формаў раку. Некаторыя пашкоджаюць толькі адзін орган. Аднак асноўная характарыстыка для ўсіх — некантралюемы рост і распаўсюджванне злаякасных, ананальных клетак. Чаму рак развіваецца ў адных і не развіваецца ў другіх, застаецца пакуль не зразумелым. Медыкі паступова назапашваюць звесткі аб тым, якія фактары могуць адыграць галоўную ролю ў захваральнасці на рак. Сярод такіх фактараў ёсць цалкам падкантрольныя. Скажам, асаблівасці дыеты або стаўленне да курэння.

Вядома, што рак развіваецца павольна. Захворванне можа не заявіцца аб сабе цягам 5-40 гадоў пасля таго, як на чалавека ўздзейнічаў шкодны агент. Рак лёгкага можа праявіцца праз 25 і нават больш гадоў пасля працяглага ўздзеяння тытунёвага дыму. Гэты вялікі разрыў у часе паміж курэннем і развіццём захворвання тлумачыць тое, што так многа людзей ігнаруюць папярэдзванні аб шкодзе курэння.
Валеолаг 2-й цэнтральнай раённай паліклінікі г. Мінска Людміла БАРТАШЭВІЧ нагадвае, што яшчэ неабходна рабіць для прафілактыкі раку.
➤ Не злоўжываць алкаголем.
➤ Пазбягаць моцнага сонечнага апраменьвання.
➤ Чацей ужываць свежыя фрукты і гародніну.
➤ Абмяжоўваць жывёльныя тлушчы.
➤ Сацьча за вагой.
Усё больш анкалагічных захворванняў можна вылучыць, калі разлічыць іх на раннія стадыі, а таму...
...адзім раз на год зазірніце да ўрача-тэрапеўта, здайце неабходныя аналізы:
...рэгулярна рабіце флюоараграфію.

Для жанчын:

Наведвайце ўрача-гінеколага не радзей за 1 раз на год.
Рэгулярна рабіце ўльтрагукавое даследаванне малочнай залозы (пасля 40-45 гадоў) або мамאграфію (пасля 50 гадоў).

Для мужчын:

Наведвайце ўрача-уролага раз на год.
Здавайце аналіз крывы на прастатэспецыфічны антыген (ПСА), калі дасягнулі 60-гадовага ўзросту (або з такой рэгулярнасцю, якую рэкамендуваў вам урач).
Тэрмінова ідзіце да ўрача, калі выявілі незвычайна ўшчыльненні, вузлы або утварэнні на целе; калі змяніліся колер і памер радзімых плям на скуры; калі на слізгістых вуснаў, язвак з'явіліся язвы, разрастанні, трэшчыны; калі працяглы час кашляеце і ў макроце пры гэтым ёсць прожыткі крывы, калі асіп голае, цяжка глытаць і гэта не звязана з прастудай; калі пастаянна распірае жывот, ёсць паруханні апетыту, цяжар, боль у страўніку, побач з падстраўнікавай залозай і г.д., запоры, дыярыз, прожыткі крывы ў кале.

Характэрны сімптом

ЯК «АБНУЛІЦЬ» БОЛЬ

Востры боль можна лічыць з дапамогай тых лекавых сродкаў, якія блакіруюць нервы. Прымяняюцца таксама наркатычныя і іншыя моцнадзейныя прэпараты, якія пэўным чынам уплываюць на наш мозг. У некаторых выпадках дапамагае аспірын, супрацьзапаленчыя сродкі. Аднак існуюць і немедыкаментозныя спосабы, пра якія нагадае ўрач 3-й гарадской дзіцячай клінічнай паліклінікі г. Мінска Кацярына ГЕНДЗЮК.

Электраіголкаўкоўванне. Электрычныя імпульсы падаюцца ў тканкі праз тонкія сталыя іголки, уведзеныя ў мышцы. Імпульсы з частатой 2-3 у секунду павінны быць досыць моцнымі, каб выклікаць падрыгванне мышцаў.
Электранейравастмуляцыя. На скуру накладваюць вільготныя электроды і падаюць электрычны ток з частатой, звычайна вышэйшай за 100 імпульсаў у секунду.
Абодва спосабы абязбольвання заснаваны на змешванні болевых сігналаў, якія паступаюць у галаўны мозг з розных участкаў цела. Мяркуюцца таксама, што прыглышчэнне болю адбываецца ў выніку вызвалення эндарфінаў.
Гіпноз. Будзе карысным, калі неабходна адцягнуць увагу пацыента, пазбавіць яго страху. Вельмі карысным можа аказацца навучанне таму, каб змяніць успрыманне болю. Гэта асабліва эфектыўна ў выпадку з цяжарнымі жанчынамі. Псіхалагічная прафілактыка дапамагае пацы-

ентам максімальна мабілізаваць супраць болю натуральныя рэсурсы, у тым ліку вызваленне эндарфінаў.

Ці трэба гаварыць, што хранічны боль — гэта цэлы шэраг непрыемных наступстваў для чалавека. Страх, які суправаджае боль, змяняецца падаўленасцю, засяроджаннем на сваіх адчуваннях і функцыянаванні арганізма. Парушаецца сон, страчваецца цікавасць да многіх рэчэй, боль высікае з жыцця усё іншае.

Хранічны боль — гэта...

...боль у паясціцы, пастаянны галаўны, у касцях і суставах, у жыцце. Прычынай можа быць артрыт, запаленне або траўма нерваў, некаторыя формы раку, дэфіцыт кіслароду ў тканках, запаленне ў любым органе, хваробы сасудаў, пашкоджанне касцявой тканкі, паруханні пэўных аддзелаў нервовай сістэмы і іншыя паталогіі.
Многім хворым удаецца дапамагчы пазбавіцца ад болю, асабліва калі гэта толькі сімптом асноўнага захворвання. Дастаткова вылучыць апаўняе. Аднак пры невылучаных хваробах можна толькі кантраляваць болевую прыступы з дапамогай анальгетыкаў (сродкаў, якія прытуляюць боль). У шэрагу выпадкаў хранічнага болю не ўдаецца нават паставіць дыягназ. Здраецца, боль цягнуцца гадамі без відовачнай прычыны пасля вельмі цяжкай траўмы або захворвання, якое засталася ў мінулым. Лячэнне такіх стан вельмі няпросты. Боль можа быць адным з сімптомаў дэпрэсіі, вылучанне якой «анулое» і скаргі.

Узорная талерка

Паводле апошніх звестак, асновай супрацьракавага меню павінны быць у першую чаргу гародніна, у якую дабаўляюцца аліўкавы алеі або натуральнае масла, часнок, спецыі і прыправы. Мясца, рыба, якія з'яўляюцца толькі дадаткам да страў з гародніны — яны перастаюць быць асновай у рацыёне.

Вазьміце за аснову
Жывёльныя тлушчы: рыба, мяса і яйкі натуральнага паходжання. Што да мяса, то само яно не шкодзіць здароўю. Небяспеку ўяўляюць хімічныя рэчывы, якія выкарыстоўваюць для яго апрацоўкі (кансервацыі, засолкі і г.д.). Устаноўлена: штодзённае ўжыванне перапрацаванага мяса (вэнджанага, вяленага, кансерваванага, салёнага, тых жа бекону, каўбас і сасісак) павышае рызыку развіцця раку кішчэніка.
Злакі: хлеб з мукі грубага помалу, цёмны рыс.
Тлушчы: алеі, масла.
Спецыі: куркума, кары, кмен, размарын, часнок.
Гародніна, фрукты.
Раслінныя бялкі (сачавіца, зялёны гаршок, фасоль, тофу і г.д.).

Майце таксама на ўвазе, што найбольш моцна назапашваюць пестыцыды яблыкі, грушы, персікі, нектарыны, глушніцы, вішня, маліна, вінаград, салодкі перац, сельдзэрэй, стручковая фасоль, бульба, шпінат, салат-латук, агуркі, кабачкі, гарбуз.
Слаба назапашваюць — бананы, апельсіны, мандарыны, ананасы, грэйпфруты, дыні, кавуны, слівы, ківі, ажыны, манга, папая, брокалі, квяцістая капуста, белакачанная капуста, грыбы, спаржа, памідоры, баклажаны, зялёны гаршок, радыска, авакада.

Матэрыялы паласы падрыхтавала Святлана БАРЫСЕНКА. protas@zviazda.by

Зала № 8. «ВЫЗВАЛЕННЕ БЕЛАРУСІ.

Працягваем віртуальнае падарожжа па Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

Вызваленне Еўропы, разгром фашысцкай Германіі, яе саюзнікаў і мілітарысцкай Японіі»

Доўгім і цяжкім быў шлях да Перамогі. У маі 1945-га фашысцкая Германія капітулявала. А Другая сусветная вайна працягвалася. Разам з кітайскай народна-вызваленчай арміяй савецкія войскі змагаліся на тэрыторыі Кітая. 2 верасня 1945 года Квантунская армія пала. Скончылася Другая сусветная вайна. Па маштабе, жорсткасці, людскіх ахвярах і матэрыяльных стратах яна не мела сабе роўных.

ПЕРАПРАВА ПАД СВІСТ КУЛЬ

23 верасня 1943 года быў вызвалены першы населены пункт Беларусі. Фарсіраваўшы Днепр, воіны 360-га стралковага палка пад камандаваннем Героя Савецкага Саюза падпалкоўніка Мікалая Сташакі прынесьлі мір жыхарам Камарына — тады раённага цэнтру.

Вызваленне ўсходніх рэгіёнаў Беларусі адбывалася падчас вайны. Рэчыцкай (10—30 лістапада 1943 г.), Гарадоцкай (13—31 снежня 1943 г.), Калінкавіцка-Мазырскай (8 студзеня — 8 лютага 1944 г.) і Рагачоўска-Жлобінскай (21—26 лютага 1944 г.) наступальных аперацый.

На фотаздымках — героі тых падзей. У тым ліку Павел Несцяровіч, які вызначыўся падчас баёў за Лоеўскі плацдарм. Ураджэнец Гомельскай вобласці разам з іншымі байцамі батальёна наладжваў пераправу праз Днепр. Не паспелі сапёры вярнуцца на свой бераг, як канат быў перабіты ворагам. Давялося нацягнуць зноў. Праўда, на супрацьлеглы бераг вайскоўцы перапраўляліся ўжо пад абстрэламі. Але аднавіць канат і наладзіць пераправу ім удалося. За гэты падвиг Несцяровічу было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Экіпаж танка «Баявая сяброўка».

Каб прадухіліць распаўсюджванне тыфу, спатрэбіліся вялікія намаганні медыкаў. Усе сілы на выратаванне хворых паклала начальнік аддзела санітарнага ўпраўлення 1-га Беларускага фронту Яўгена Сяркова. Кіцель падпалкоўніка медыцынскай службы, які жанчына насіла ў гады вайны, медыцынская сумка і кісет, дзе ўрач захоўвала партбілет, — у экспазіцыі.

ЗАГІНУЛІ НА ЧУЖЫНЕ

На беларускай зямлі гераічна змагаліся і прадстаўнікі іншых народаў. За баі на тым жа Лоеўскім плацдарме Зоркі Героя быў удастоены і ўраджэнец Днепрапятроўскай вобласці, камандзір танкавай роты старшы лейтэнант Іван Махота. Праўда, пасмяротна. 21 кастрычніка 1943 года падчас кантраці праціўніка яго танк трапіў у засаду і быў падбіты. Экіпаж накіраваў палаючую машыну на варожую батарэю. Ніхто з танкістаў не выжыў...

А вось абставіны гібелі ўраджэнца Пермскай вобласці Сямёна Летава невядомыя. Аднак, верагодна, ён загінуў ад кулі, якая наскрозь прабіла медаль «За адвагу», што вісеў на грудзях. Пашкоджаную ўзнага-

Мяркуецца, што яфрытар Сямён Летаў загінуў ад кулі, якая наскрозь прабіла медаль «За адвагу», што вісеў на грудзях.

ІШЛІ Ё БОЙ... ЖАНЧЫНЫ

На франтах Вялікай Айчыннай вайны больш чым 800 тысяч жанчын. Служылі, у асноўным, медыцынскімі работніцамі і сувязісткамі. Нямаю сядзець іх было і лёўчыц. Напрыклад, адзін з трох жаночых авіяпаўкаў — 125-ты гвардзейскі бамбардзіровачны полк імя Марыны Раскавай — прайшоў шлях ад Сталінграда да Усходняй Прусіі. Удзельніца ў вызваленні Беларусі. Толькі за дзень — 14 кастрычніка 1943 года — у баі пад Оршай загінулі адразу тры маладыя лётчыцы. Іх фотаздымкі нагадваюць аб падвзвігу жанчын, якія нароўні з мужчынамі змагаліся за Перамогу.

Як та Марыя Акцябрская, якая стала ў армейскай рады, калі ў 1941 годзе пад Кіевам загінуў яе муж. Пачуўшы трагічную вестку, Марыя Васільеўна аддала ўсе свае зберажэнні на будаўніцтва танка «Баявая сяброўка». А пасля таго, як танк сышоў з канвеера, увайшла ў яго экіпаж. З'яўляючыся механікам-кіроўцам, удзельнічала ў вызваленні Віцебскай вобласці. У ноч на 18 студзеня 1944 года ў баі за вёску Крынікі Лёзненскага раёна знішчыла дзве гарматы ворага. Сама была цяжка паранена. У сакавіку яе не стала... Пасмяротна Марыя Акцябрская прысвоіла званне Героя Савецкага Саюза.

Свой навучны гадзіннік, а таксама фотаздымак, зроблены ў Мінску неўзабаве пасля яго вызвалення, ужо ў новы музей прынёс удзельнік вызвалення сталіцы, камандзір узвода разведкі 99-га стралковага палка Віктар Марозаў. Падчас баёў ва Усходняй Прусіі Віктар Сямёнавіч узяў у палон нямецкага афіцэра з каштоўнымі дакументамі. Камандаванне ўзнагародзіла разведчыка гадзіннікам.

Пасляваенны маршальскі кіцель Канстанціна Ракасоўскага.

«БАГРАЦІЁН» І ЯЕ ГЕРОІ

З верасня 1943 года па люты 1944-га было вызвалена 36 раённых цэнтраў Беларусі, два абласныя гарады: Гомель і тагачасны цэнтр Палескай вобласці Мазыр. Але пад акупацыяй яшчэ заставалася большая частка краіны. Поўнаасця Беларуска была вызвалена летам 1944 года ў ходзе Беларускай стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён». Задума і ход легендарнай аперацыі прадстаўлены на карце-схеме.

Беларускую наступальную аперацыю часта называюць інжынернай. А усё таму, што яна была звязана з пераадоленнем вялікай колькасці перашкод: як натуральных (балоты, рэкі, лясы), так і штучных (дроты, дзюты, мінныя палі, загароды з дзюты). Але армейскай вынаходнікі справіліся і з гэтым. У прыватнасці, у Парыцкім раёне Гомельшчыны, дзе наступалі войскі 65-й арміі, на некаторых участках былі пракладзены спецыяльныя грэблі. Па бярвеных танкі змаглі прайсці па балотах і з'явіліся якраз у тым месцы, дзе вораг чакаў іх найменш. Інсталіяцыя «Пераход танкаў праз балота» — рэканструкцыя падзей Беларускай аперацыі на Палесці.

Побач можна ўбачыць асабістыя рэчы і ўзнагароды як простых воінаў-вызваліцеляў, так і знакамітых вайскоўцаў. Свой кіцель пасляваеннага ўзору перадаў у музей камандуючы 1-м Прыбалтыйскім фронтам падчас аперацыі «Баграціён» маршал Савецкага Саюза Іван Баграмян. Тут і маршальскі кіцель двойчы Героя Савецкага Саюза Канстанціна Ракасоўскага, які падчас аперацыі «Баграціён» камандаваў 1-м Беларускам фронтам. Таксама — самаробны пісталет-кулямёт Судавы, які знакамітаму военачальніку падарылі партызаны 208-га партызанскага палка імя Сталіна.

У БАЯХ ЗА БЕЛАРУСЬ

Аб жорсткасці баёў у віцебскім «катле», які пачаўся ўжо на трэці дзень наступлення, сведчаць асколкі ад бомбаў, мін і снарадаў. Пяць нямецкіх дывізіяў акружылі пад Віцебскам войскі 1-га Прыбалтыйскага і 3-га Беларускага фронтоў. На адным з участкаў заступілі шлях гітлераўцам салдаты 2-га гвардзейскага матацыклістнага Ярдэўскага палка, якія пазіраюць на нас з фотаздымка, зробленага беларускім фатографам Аляксандрам Дзітлавым. Адзін з воінаў — яфрытар Сагадат Гніятлін — урукашную знішчыў 12 фашыстаў. Усіх салдат палка (а іх было 49) ўзнагародзілі ордэнам Славы III ступені. Гэта быў прыклад масавага ўзнагароджання самым высокім салдацкім ордэнам.

У вочы кідаецца франтавая суенка. Яе насіла лётчыца 46-га гвардзейскага Таманскага бамбардзіровачнага авіяпалка Ірына Сяброва. Гэтая далікатная, невялікая росту дзяўчына (што можна заўважыць па вяртатцы) — адна з «начных ведзьмаў», які называлі лётчыц гітлераўцаў. Здзейсніўшы 825 баявых вылетаў, лётчыца стала Героём Савецкага Саюза, якіх у палку было 23.

За шэсць дзён савецкія воіны вызвалілі Віцебск, Оршу, Магілёў і Бабруйск. Галоўны шлях — на Мінск! — быў адкрыты.

ЯНЫ ВЫЗВАЛІЛІ МІНСК

На фотаздымках — танкавыя экіпажы, якія ўдзельнічалі ў баях за сталіцу: Васіля Зенкіна, Івана Лезіна,

Дзмітрыя Фролікава. Апошні трапіў на фронт у першыя дні вайны. Вызначыўся ў баі пад Оршай. Двойчы гарэў у танку. Загінуў Дзмітрый Фролікаў ва Усходняй Прусіі, так і не даведаўшыся, што стаў Героём Савецкага Саюза.

У той спякотны летні дзень разам з танкістамі на вуліцах Мінска змагала армія генерал-палкоўніка Васіля Глаголева. Менавіта яны ўзялі чырвоныя сцягі над ацалелымі будынкамі горада, у тым ліку над Дамамі ўрада і Чырвонай Арміі.

Горад быў вызвалены. Але пакуль не зусім прыдатны для нармальнага жыцця. Кварталы сталі руінамі, а ацалелыя будынкі ператварыліся ў выбухованабяспечныя памяшканні. У кароткі тэрмін сапёры аб'яскодзілі тысячы боепрыпасаў, выратаваўшы звыш 180 аб'ектаў. Толькі пры размініраванні Дома ўрада камандзір узвода 877-га асобнага корпуснага сапёрнага Гродзенскага батальёна Аляксей Кузняцоў асабіста аб'яскодзіў 12 бомб. Узнагародны комплекс і рэчы капітана захоўваюцца ў музеі.

На паўдарозе да ПЕРАМОГІ Сустрача войскі 1-га і 3-га Беларускага фронтоў, якая адбылася ў Мінску 3 ліпеня 1944 года, азначала, што на ўсходзе горада ў акружанне трапіла 105-тысячная групка гітлераўцаў. Вынікі тых баёў узначалі дзяржава «Мінскі кацёл», якую спецыяльна для музея выканалі Студыя ваенных мастакоў імя Грэкава.

НА ПАЎДАРОЗЕ ДА ПЕРАМОГІ

У Мінскім «катле» ў адным палку змагаліся з ворагам бацька і сын Андрасавы. У баі пад вёскай Раткушчына, што ў Смалевіцкім раёне, Іван Андрасав загінуў. Такі лёс быў у бацькі: выносіць з поля бою свайго мёртвага сына. Пасмяротна герой быў ўзнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені. У баі пад Раткушчынай удзельнічаў і наводчык гарматы 873-га знішчальна-супрацьтанкавага артылерыйскага палка Анатоль Аўдзееў. Ажыццявіўшы сем кантракт праціўніка, чырвонаармеец працягваў бой і пасля гібелі разліку. У рукапашнай сутычцы знішчыў чатырох фашыстаў. За мужнасць і гераізм яму прысвоілі званне Героя Савецкага Саюза.

Манекены салдат-саюзнікаў.

Трохгадовая акупацыя Беларусі завяршылася 28 ліпеня 1944 года, калі быў вызвалены Брэст. Свабода дождзі: выносіць з поля бою свайго мёртвага сына. Пасмяротна герой быў ўзнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені. У баі пад Раткушчынай удзельнічаў і наводчык гарматы 873-га знішчальна-супрацьтанкавага артылерыйскага палка Анатоль Аўдзееў. Ажыццявіўшы сем кантракт праціўніка, чырвонаармеец працягваў бой і пасля гібелі разліку. У рукапашнай сутычцы знішчыў чатырох фашыстаў. За мужнасць і гераізм яму прысвоілі званне Героя Савецкага Саюза.

ДВОЙЧЫ ГЕРОІ І ПРСТА... ГЕРОЙ

Выгнаўшы ворага з Беларусі, Чырвоная Армія трымала курс на Еўропу.

Падпісанне Акта аб капітуляцыі Японіі ў Нанкіне. 9 верасня 1945 г.

Асноўныя сілы групы арміі «Цэнтр» былі разгромлены 11 ліпеня. Савецкія салдаты знішчылі 70 тысяч гітлераўцаў, 35 тысяч узялі ў палон, у тым ліку 12 генералаў. Сярод іх быў і генерал Міулер, які камандаваў 4-й нямецкай арміяй. У гонар воінаў 1-га, 2-га, 3-га Беларуска і 1-га Прыбалтыйскага фронтоў, якія ўдзельнічалі ў вызваленні Беларусі, у 1969 годзе на шашы Мінск—Масква з'явіўся Курган Славы.

Партызаны СТАЛІ Ё СТРОЙ 16 ліпеня 1944 года ў вызваленным Мінску адбыўся знакаміты парад партызан. Больш чым 30 тысяч народных мсціўцаў урачыста прайшлі па гарадскім іпадроме. Пасля гэтай гістарычнай падзеі, якая захаваўся ў фотароліцы, 180 тысяч партызан папоўнілі шэрагі Чырвонай Арміі. 12 з іх сталі Героямі Савецкага Саюза, 20 — паліцамі кавалерамі ордэна Славы.

Запаветную Зорку Героя атрымаў і сувязны, кулямётчык партызанскай брыгады «Разгаль» Мінскай вобласці. На жаль, пасмяротна. Пётр Курпрынаў загінуў у баях на тэрыторыі Латвіі, зачынуўшы сабой амбразуру нямецкага дзота. Яго падвзгі натхнілі беларускага скульптара Сяргея Вакара на архітэктурную кампазіцыю, якая змяшчаецца ў музеі. Яшчэ адна скульптурная кампазіцыя, прысвечаная гэтай сямі, — помнік падвзгі маці-патрыёткі — знаходзіцца ў Жодзіне. Настася Курпрынава страціла на вайне ўсіх сваіх — пяцёрку! — сыноў. Пётр быў наймалодшым.

Падзвіг ФРАНЦУЗА Праз 20 гадоў пасля заканчэння вайны ў адным з балот Віцебшчыны школьнікамі быў знойдзены матор ад савецкага самалёта-знішчальніка «Як-9». Па нумары матора удалося высветліць, што на гэтым самалёце ваяваў і загінуў лётчык авіяпалка «Нармандыя-Неман» Жак Гастон. Аб баявым шляху легендарнага палка раскажаецца ў экспазіцыі. У асобнай вітрыне і фотаздымкі героя, якія з Францыі даслала маці Жака Гастона. У 1970-я гады Александрын прыязджала ў Беларусь, каб наведваць брацкую магілу ў вёсцы Славені Талчынскага раёна, дзе пахаваны яе сын, які падчас вы-

ПОДЗВІГ ФРАНЦУЗА

А гэтыя два ордэны Леніна, шэсць — Чырвонага Сцяга, два — Чырвонай Зоркі і іншыя ўзнагароды, а таксама лётны шлемофон і пальчаткі належалі Паўлу Галавачову, які збіў 31 самалёт праціўніка. Падчас баёў

Горад за горадам, краіну за краінай вызвалілі ад фашысцкіх кайданоў савецкія салдаты. Менавіта там, на чужыне, сваю другую Залату Зорку Савецкага Саюза атрымаў чатыры беларусы — Сцяпан Шутаў, Іван Якубоўскі, Іосіф Гусакоўскі і Павел Галавачоў. Іх скульптурныя партрэты ўпрыгожваюць музейную экспазіцыю. Тут знаходзіцца і асабістыя рэчы вядомых вайскоўцаў, напрыклад ўзнагароды, пісталет і гадзіннік Сцяпана Шутава. Ураджэнец Глускага раёна Магілёўскай вобласці камандаваў 20-й гвардзейскай танкавай брыгадай, якая вызначылася пры вызваленні Украіны і Румыніі. На тэрыторыі апошняй воіны знішчылі 22 нямецкія танкі. Сам Шутаў быў цяжка паранены пры вызваленні Венгрыі. Пасля вайны жыў у Кіеве.

Найвышэйшай палкаводчай ўзнагародай — ордэнам «Перамога» — быў ўзнагароджаны ў тым ліку ўраджэнец Гродна генерал арміі Аляксей Антонаў.

Найвышэйшай палкаводчай ўзнагародай — ордэнам «Перамога» — быў ўзнагароджаны ў тым ліку ўраджэнец Гродна генерал арміі Аляксей Антонаў.

НА БЕРЛІН!

16 красавіка 1945 года пачалася Берлінская аперацыя, у якой бралі ўдзел войскі 1-га Беларускага фронту пад камандаваннем Георгія Жукава, 1-га Украінскага — пад камандаваннем Івана Конева і 2-га Беларускага — пад камандаваннем Канстанціна Ракасоўскага.

20 красавіка. На гадзінніку — 11.20 раніцы. Па Берліне адкрыты першы агонь. Гэтая важная місія была даручана воінам 30-й артылерыйскай брыгады пад камандаваннем Героя Савецкага Саюза Іосіфа Жыгарава, які пасля вайны жыў у Мінску. Ён і перадаў у музей свой фотаздымак, бінокль, ліхтары і планшэт.

25 красавіка 1945-га адбылася знакаміта сустрэча саюзнікаў на Эльбе. Манекены салдат-саюзнікаў дазваляюць уявіць, як выглядалі французскія, англійскія, амерыканскія і савецкія вайскоўцы. А вось вядомы маці «Усход сустрэкаецца з Захамом», на якім савецкі салдат Аляксандр Сільвашка абдымаецца з амерыканцам Вільямам Робертсанам. Пасля вайны настаўнік беларускай школы і амерыканскі ўрач сябравалі, нават сустрэкаліся.

Баі за Райхстаг пачаліся 29 красавіка. Раніцай 1 мая на будынку ўзняўся Чырвоны Сцяг, які сімвалізаваў Перамогу. Берлінскі гарнізон капітуляваў 2 мая. Акт аб капітуляцыі быў падпісаны 8 мая 1945 года ў прыградзе Берліна Карлхорсце. Аб гэтай важнай падзеі нагадваюць фотаздымкі, а таксама карціна беларускага мастака Яўгена Ціхановіча.

ПЕРАМАГЛІ!

Дзень Перамогі адзначылі 9 мая. Але веселіліся не ўсе. Другая сусветная вайна працягвалася... 8 жніўня 1945 года Савецкі Саюз аб'явіў вайну Японіі. Пяць нашых землякоў падчас японскай кампаніі сталі Героямі Савецкага Саюза.

У экспазіцыі — парадны кіцель маршала Савецкага Саюза Аляксандра Васілеўскага, які быў галоўнакамандуючым савецкімі войскамі на Далёкім Усходзе, фотартрэт начальніка Генеральнага штаба, ураджэнца Гродна, генерала арміі Аляксея Антонава. Наш зямляк стаў адным з 11 савецкіх военачальнікаў, узнагароджаных найвышэйшай палкаводчай ўзнагародай — ордэнам «Перамога».

Квантунская армія была разгромлена за 24 дні. 2 верасня 1945 года на борце амерыканскага лінкора «Місурі» адбылося падпісанне Акта аб капітуляцыі Японіі, якое і паставіла кропку ў Другой сусветнай вайне.

Настала мірнае жыццё. Але не менш важныя задачы чакалі савецкіх лётчыц. Трэба было аднаўляць гарады і вёскі, заводы і фабрыкі, якія ляжалі ў руінах. Залечваць раны, нанесеныя вайной. Пра гэта — наступным разам.

Вераніка КАНЮТА. kanyuta@zviazda.by

Святлана ПРЫБЫШ, загаловак аддзела ваенна-фронтавой гісторыі Белдзяржмузея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Фота Аляксандра ШАБЛЮКА.

50+

Па жыцці з... гірай

Падымаць яе можна нават у 90-гадовым узросце!

Пачуўшы на прэс-канферэнцыі, што папярэднічала чэмпіянату свету па гравым спорце ў Гродне, аб удзеле ў саборніцтвах 91-гадовага мужчыны, карэспандэнт «Звязды» спачатку палічыў гэта за жарт. Але назаўтра сапраўды ўбачыў у легкаатлетчным манежы цэнтральнага спартыўнага комплексу «Нёман» унікальнага гравіка з Латвіі Паўлюса ГЛІСА. Чалавека, які адчувае сапраўднае асалоду ад таго, што, так бы мовіць, крочыць па жыцці з гірай.

Горад над Нёманам упершыню прыняў чэмпіят свету, які арганізавалі Міжнародная федэрацыя гравых віду спорту і Беларуска федэрацыя майстроў гравога спорту і сілавога жанглівання. Нейкіх абмежаванняў па ўзросце не было, у васемнаццаці ўзроставых катэгорыях саборнічалі 157 удзельнікаў з 17 краін. Найстарэйшага чытачы ўжо ведаюць, а самай маладой спартсменцы споўнілася шасць гадоў. Вялікія па складзе каманды ўдзельнікі ўжо традыцыйна прадстаўлялі Беларусь, Расію і Украіну. Прыехалі таксама гравікі з Латвіі, Літвы, Казахстана, Польшчы, Таджыкістана, Узбекістана і іншых краін. Два студэнты, якія вучацца ў Гродне, выступалі за Ірак і Індыю.

У чэмпіянаце ўдзельнічалі ўсе, хто жадаў: не толькі вопытныя майстры гравога спорту, рэкардсмены свету, уладальнікі рэкордаў Гінеса (дасягненні ва ўсіх п'яці намінацыях, якія прызнаны штаб-кватэрай знакамітай кнігі ў Лондане, зараз належаць беларускім спартсменам), але і пачаткоўцы. Некаторыя з апошніх гіру (важыла яна, вядома, не максімальныя 32, а 4 кілаграмы) увогуле падымалі ўпершыню. Для іх правёў майстар-клас адзін з арганізатараў гэтых саборніцтваў, шматразовы рэкардсмен свету і Гінеса Анатоль ЯХОЎ.

Гравы спорт даступны як мужчынам, так і жанчынам любога ўзросту. Ён умацоўвае сардэчна-сасудзістую і імунную сістэмы, садзейнічае развіццю лёгкіх, дыхання, — значнае гэта легендарны гравік, які ўстанавіў рэкорды ў экстрэмальных пунктах усіх кантынентаў, мадэрніку і частак свету, у тым ліку на Паўночным і Паўднёвым полюсах. — Я вельмі ўдзячны Уладан Гродзеншчыні за вялікую дапамогу ў арганізацыі гэтых саборніцтваў.

Пасля майстар-класа ўсё для пачаткоўцаў адбывалася, як на сапраўдным чэмпіянаце высокага міжнароднага

Найстарэйшы ўдзельнік чэмпіянату 91-гадова Паўлюс ГЛІСА.

узроўню: афіцыйная заяўка, суддзя насупраць кожнага ўдзельніка, які фіксуе на электронным пульсе яго вынік, і, разумеючы, медалі прызерам. Дарчы, «бронзу» сярод навічкоў заваяваў калега аўтара гэтых радкоў, **журналіст «Гродзенскай праўды» Сяргей ГАУРЫЦКІ.**

Што тычыцца Паўлюса Гліса, то ён захапляецца плаваннем, веласпедным прагулкамі, а гравы спорт стаў яго хобі тры гады таму. І ўжо ў васьмі раз былі школьны настаўнік хіміі і біялогіі ўдзельнічаў у саборніцтвах. З'яўляецца шматразовым чэмпіёнам Еўропы і свету ў сваёй узроставай катэгорыі, сярод яго дасягненняў — удзел ва ўстанавленні калектыўнага рэкорду

Гінеса, калі гравікі на працягу пэўнага часу сіхронна падымаюць гіру.

— Заняткі граві дапамагаюць мне падтрымліваць не толькі фізічны тонус, але і добры настрой, — кажа Паўлюс Гліс.

У Гродне ён крэху больш чым за хвіліну 38 разоў падняў 8-кілаграмовую гіру. Мога бы, мусіць, дабіцца і лепшага выніку, але трэнер Вестурс Гаргурніс вышэйзгаданую нагрузку палічыў аптымальнай для ўзросту свайго падпечнага і даў яму сігнал закончыць выступленне.

А вось спартсменка з Польшчы **Ганна ЛЕВАНДОЎСКА** спецыяльна прыехала ў Гродна, каб устанавіць свой чарговы рэкорд. У гравым марфоне (рывок на працягу гадзіны) яна ажыццявіла 1403 пад'ёмы 10-кілаграмовай гіры. Відэазаліс гэтага выступлення будзе накіраваны ў штаб-кватэру Кнігі рэкордаў Гінеса, і калі з боку яе прадстаўнікоў не будзе нараканняў, то спартсменка атрымае «рэкордны» сертыфікат.

Дарчы, **гродзенец Яўген НАЗАРЭВІЧ, п'яцразовы ўладальнік рэкордаў Гінеса**, у гэтых саборніцтвах з прычыны траўмы не ўдзельнічаў, выконваў абавязкі суддзі. Але на памост выйшаў яго 11-гадовы сын! **Максім НАЗАРЭВІЧ** устанавіў свой асабісты рэкорд, падняўшы 8-кілаграмовую гіру 223 разы за 10 хвілін. Сёння гэта сусветны рэкорд у яго узроставай і вагавой катэгорыі. Яўген Назарэвіч гатовы падзяліцца сваім вопытам з тымі, хто жадае заняцца гравым спортам, хоча стварыць адпаведны клуб.

Зрэшты, чэмпіянат у Гродне пакіне пасля сябе не толькі чыста спартыўныя дасягненні.

— Адчуваецца, якая тут сіброўская атмасфера. Табе ўсе рады, — зазначае **дацэнт Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. Куляшова 68-гадова Алег УЛЬЯНАУ.** — Прычым усё робіцца выключна на грамадскіх пачатках. Жадаем шчасця, моцнага здароўя, душэўнага цяпла і спакою.

Адміністрацыя медыка-санітарнай часці ААТ «МАЗ», Валіяціна Касіцкая.

Алег Іванавіч, згодна з узростам, павінен быў рабіць так ваны «млын» (жым лежачы) з 10-кілаграмовымі гірамі. Аднак, атрымаўшы дазвол медыкаў, выйшаў на памост у Гродне з 24-кілаграмовымі. І выступіў выдатна!

Барыс ПРАКОПЧЫК. prakopchik@zviazda.by

ДА ЯКОГА ЧАСУ ВОСЕННЮ

МОЖНА САДЖАЦЬ МНАГАЛЕТНІКІ

Знаёмая многім праблема: саджанцы прыбылі да месца будучай «прапіскі» значна пазней, чым планавалася. Абзэ неікіх іншых прычын не ўдалося зрабіць усё свечасова. І мы задаёмся пытаннем: калі саджаць яшчэ можна, а з якога часу — ужо нельга? Як вызначыць, дзе праходзіць гэтая мяжа?

Важныя ўмовы пасадкі

Менавіта ўмовы, а зусім не календарныя тэрміны вызначаюць, можна саджаць ці ўжо нельга. Па традыцыі ва ўсіх рэкамендацыях прыводзяцца нейкія сярэднія нормы. Прытрымліваючы іх пажадана, таму што ўзяты яны, як мы разумеем, не «са сталі» — гэта вынік вопытаў і назіранняў. Пасаджаныя ў аптымальны тэрмін расліны з большай верагоднасцю паспяхова прыжывуцца і будуць добра сябе адчуваць у наступным сезоне.

З іншага боку, трэба браць пад увагу клімат і надвор'е. Бывае і такая сітуацыя: «своечасовая» (у рэкамендаваных тэрмінах) пасадка цыбульных прыпала на зацяжную цёплую восень. Пасля нядоўгага кастрычніцкага пахаладання прыйшла лістападаўская адліга, добра ўкаранелая цыбулькі радасна і дружна сталі даваць парасткі. Зрабіць што-небудзь у такой сітуацыі ўжо немагчыма — застаецца толькі назіраць і спадзявацца, што цяпло не зацягнецца, і снег выпадзе да марозоў, і зіма будзе не надта сурова... Так што першым высадзіць нешта пад зіму, вярта ўважліва вывучыць прагнозы надвор'я на найбліжэйшы месяц і толькі пасля гэтага прымаць рашэнне: саджаць ці пачакаць яшчэ.

Акрамя ўмоў надвор'я і клімату, важны стан глебы. Нават калі ўсе тэрміны прапушчаны, нават калі ўжо выпаў снег, але зямля пад ім засталася друзлай і мяккай, лепш саджаць расліны, якія «прыпазіліся», чым мушчыць іх доўгім зімовым захоўваннем.

Калі зямля ўжо падмерзла, але пласты яшчэ падмыаюцца лапатай, можна прыкапаць саджанцы, выкарыстоўваючы пакульны грунт ці туо ж садоўную глебу, папярэдне трохі сагрэўшы яе ў цёплым памешканні. У гэтым выпадку робяць пасадку яму або траншею ў мерзлай зямлі, падсыпаюць друзлы грунт, размяшчаюць у ім пасадчны матэрыял і тым жа грунтам засыпаюць. Абавязкова сочыць, каб карані цалкам былі накрыты зямлёй!

Калі гаворка ідзе пра карэнныя мнагалетнікі (пераважаюць саджанцы з закрытай каранёвай сістэмай), то іх можна саджаць да самай позняй восені, пакуль глеба дазваляе (паплапаціўшыся аб хаванцы ад марозоў). Раслінам з адкрытай каранёвай сістэмай усё ж такі пажадана пакідаць запас часу, каб яны паспелі асаціцца на новым месцы, інакш верагоднасць паспяховай зімоўкі зніжаецца. Калі не паспелі ў тэрмін, лепш прыкапаць саджанцы, добра абараніўшы ад марозоў, а высаджваць на пастаяннае месца ўжо ранняй вясной.

Выкарыстоўваць стымулятары ўвосені не варты: расліны знаходзяцца ў стане спакою, і ў найлепшым выпадку ад прапартату не будзе ніякай карысці. У найгоршым — можна і нашкодзіць.

Паліваць ці не паліваць — пытанне часу пасадкі. Калі ўсё робім у тэрмін, то паліў высаджаных раслін, вядома ж, абавязкова.

Калі саджаць яшчэ можна, а з якога часу — ужо нельга? Як вызначыць, дзе праходзіць гэтая мяжа? Значна пазней, чым планавалася. Абзэ неікіх іншых прычын не ўдалося зрабіць усё свечасова. І мы задаёмся пытаннем: калі саджаць яшчэ можна, а з якога часу — ужо нельга? Як вызначыць, дзе праходзіць гэтая мяжа?

Што можна і трэба саджаць

Дрэвы і кусты — асобная тэма. Падзімовыя пасевы таксама абмяркоўваць не будзем. Спынімся на восенняй пасадцы кветкавых мнагалетнікаў.

Вясновыя кветкі

Здаровыя сэнс падказвае: у першую чаргу з восені трэба высаджваць тое, што кранаецца ў рост, ажывае і зацвітае вясной. Па-іншаму з такімі раслінамі проста не атрымаецца, бо яны працягваюцца, калі глеба яшчэ мерзлая і нічога пасадзіць мы не зможам, як бы ні хацелі. Мнагалетнікі, якія цвітуць вясной, марозустойлівыя, таму асаблівых праблем з імі найчасцей не бывае, нават калі з пасадкай мы спазніліся.

Летнія кветкі

Кветкі, якія распускаюцца летам, можна саджаць і ўвосені, і ўвесну. Арыентавацца ў гэтым выпадку варты на зімаўстойлівасць расліны: з цэпаллобівымі лепш не рызыкаваць, адкаўшы іх пасадку (або перасадку) да вясновых дзён. А вось тыя, што добра пераносяць маразы, падыдуць і для восенняй пасадкі.

Восеннія кветкі

Мнагалетнікі, якія цвітуць восенню, якія правіла, высаджваюць вясной. З іншага боку, зручна набываць пасадчны матэрыял, дакладна ведаючы, які будучы выгляд кветкі. Таму тыя расліны, якія добра пераносяць перасадку, можна саджаць і асенняй парой.

Што рабіць, калі ўсё ж спазніліся

Калі ёсць магчымасць прыкапаць пасадчы матэрыял — выкарыстоўвайце яе абавязкова. Галоўнае — добра атуліць

сваіх «позніх гасцей» на зіму, а вясной высадзіць на пастаяннае месца яе мага раней, не адкаўваючы.

Калі зямля ўжо прамерзла і прыкапаць расліны немагчыма, варты паспрабаваць захаваць каранішчы (цыбуліны, клубні) у хатніх умовах.

Тут магчымы варыянты: у поліэтыленавых пакетах з дзірачкамі для цыркуляцыі паветра, перасыпаць торфам або пілавнінем; у скрынях або чыгунах з грунтам — у склепе або іншым халаднаватым памешканні, якое не прамярае зімой; у скрынях або чыгунах з грунтам — на халодным падаконніку.

Важна не баяцца рабіць «супраць правілаў», калі абставіны да таго вымушаюць. Вядома, не варты разграбляць гурбы і дзяціўці прамерзлую глебу, каб пасадзіць расліны. Але калі бачым, што ўмовы дазваляюць, у большасці выпадкаў няма сэнсу гараваць, што рэкамендаваныя тэрміны пасадкі прапушчаны — трэба проста саджаць.

А не шкодзь!

ВЯСКОВЕЦ ПАЛЯВАЎ З РАЗМАХАМ...

У Барысаўскім раёне дзяржінспектары разам з міліцыянерамі выявілі браканьера, які незаконна здабываў як мінімум... дзесяць жывёл.

— У нелегальным паляванні падазраецца вяхар вёскі Перасады. Паўгода таму мужчына вярнуўся дадому з месцаў пазбавлення волі. Нядаўна паступіў сігнал, што быццам бы вясковец захаваў выбуховыя рэчывы. Калі да яго прыйшлі з праверкай, падазраваны кінуўся на ўцёкі, — распавяла прэс-сакратар Дзяржаўнай інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Волга

Грамовіч. — У доме мужчыны былі знойдзены не толькі парох і патроны, але яшчэ і вялікі браканьерскі арсенал: дзве сеткі і 25 розных пастак. А яшчэ дзевяць шкур бабра і шкура чырванакіжняга барсукла. Згодна з папярэдняй ацэнкай, жывёлы былі здабытыя цягам апошніх двух месяцаў.

Праз суткі ўцякач здаўся сам. Зраз у парушальнікам працуе следчая група. Незаконнае паляванне і здабыча чырванакіжняй жывёлы могуць каштаваць браканьеру больш чым 200 мільёнаў рублёў.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

Даты	Падзеі	Людзі
4 ЛІСТАПАДА		
1890 год — у Лондане адкрылася першая ў свеце падземная электрычная дарога. Адкрыў рух і першым пасажырам стаў прынц Уэльскі, будучы кароль Вялікабрытаніі Эдуард VII. Першая электрычная лінія працяглася ў шэсць кіламетраў называлася Metropolitan Railway, гэта значыць «сталічная чыгунка». Скарачэнне такой доўгай назвы да пяці літар і спарадзіла ўсім нам знаёмы «метро». Сёння лонданскі метрапалітэн уключае ў сябе 270 станцый, працягласць пучэй — больш за 400 кіламетраў.		
1905 год — нарадзіўся Якаў Рыгоравіч Крайзер, генерал арміі, Герой Савецкага Саюза. У 1923 годзе скончыў Варонежскую пяхотную школу, у 1931-м — курсы «Выстралі», у 1941 годзе — паскораны курс Ваеннай акадэміі Генштаба. З 1921 года ў Чырвонай Арміі. У Вялікую Айчынную вайну з 1941 года на Заходнім, Бранскім, Сталінградскім, Паўднёвым, 4-м Украінскім, Ленінградскім		
		Было сказана
		Максім БАГДАНОВІЧ, пазт, перакладчык, крытык і гісторык літаратуры: «Добра быць коласам; але шчаслівы той, каму дадзена быць васільком. Бо нашто каласы, калі няма васількоў?»

Крымінал

АДКУЛЬ АЎТО БЕЗ ДАКУМЕНТАЎ?

Супрацоўнікі аддзела па барацьбе з эканамічнымі злачынствамі Партызанскага РУУС сталіцы канфіскавалі шэсць аўтамабіляў імпартнай вытворчасці на суму больш за 820 мільёнаў рублёў.

— Падчас правядзення праверкі па вуліцы Радзільнай быў устаноўлены факт захавання з мэтай рэалізацыі службовымі асобамі аўтамабіляў з дакументаў, якія пацвярджалі б легальнасць іх набывання. На транспартныя сродкі накладзены арышт, —

ВЫЦЯГНУЛА КАШАЛЁК У ПАДЗЕМЦЫ

Цягам некалькіх сутак супрацоўнікі аддзела крымінальнага вышуку Партызанскага РУУС сталіцы ўстанавілі і затрымалі жанчыну, якая здзейсніла крадзеж кашалёка ў вагоне электрапоезда метрапалітэна.

— 38-гадовая мічанка скрала кашалёк у грамадзянкі Кітай. Скарыстаўшыся бяскалатнасцю пасажырка і перапоўненасцю вагона, яна дастала кашалёк з сумкі

паведамліла «Звяздзе» прэс-афіцэр Партызанскага РУУС г. Мінска Наталія Ганусевіч.

У адносінах да службовых асоб складзены адміністрацыйныя пратакол за парушэнне правіл гандлю і аказання паслуг насельніцтву. Гэты артыкул прадуладжвае накладанне штрафу на індывідуальнага прадпрыемальніка ці юрыдычную асобу ў памеры ад 30 да 50 базавых велічынь з канфіскацыяй тавару ў незалежнасці ад таго, у чыёй уласнасці ён знаходзіцца, вырынуў, атрымаў ад рэалізацыі тавару, выканання работ, паслуг, або без канфіскацыі.

пачырапей. У ім было 10 мільёнаў рублёў і 900 долараў, — паведамліла прэс-афіцэр Партызанскага РУУС г. Мінска Наталія Ганусевіч. — Раней зламшыца была неаднаразова судзіма за здзяйсненне аналігічных крадзяжоў. Заведзена крымінальная справа, жанчыне пагражае да чатырох гадоў пазбавлення волі.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

Сардэчна віншваем з 55-годдзем намесніка галоўнага ўрача па медчасці **Ларысу Паўлаўну ЮРЭВІЧ.** Жадаем шчасця, моцнага здароўя, душэўнага цяпла і спакою.

Адміністрацыя медыка-санітарнай часці ААТ «МАЗ», Валіяціна Касіцкая.

Паказальны суд

СТРАЦІЎ І ВОЛЮ, І МАПЕД, І ГРОШЫ...

Абмежаванне свабоды, велізарны штраф, пазбаўленне права кіравання транспартнымі сродкамі і канфіскацыя мапеда — такім быў прыгавор суда Партызанскага раёна сталіцы па справе 24-гадовага мічанкіна, які, ўжо асуджаны за яздз у нецвярозым стане, зноў сеў за руль «пад градусам».

— Упершыню малады чалавек трапіў пад увагу супрацоўніка Дзяржаўтайнспекцыі яшчэ ў ліпені 2010 года. Тады хлопцэ раз'язджаў па сталічнай вуліцы Варшавскай, не маючы права кіравання. За падобнае парушэнне інспектары ДПС ДАІ спынялі яго і пазней, — распавяла старшы інспектар па агітацыі і прапагандзе АДАІ Партызанскага РУУС г. Мінска Таццяна Спадабаева. — Дарчы, малады чалавек вадацельскае пасведчанне так і не атрымаў: у жніўні 2013 года дарожная міліцыя затрымала хлопца за ваджэнне ў нецвярозым стане, праз некалькі дзён сітуацыя паўтарылася. У выніку за паўторнае кіраванне транспартным сродкам цягам года ў стане алкагольнага ап'яняння мічанкіна прадстаў перад судом. У той раз яго пазбавілі права займацца дзейнасцю, звязанай з кіраваннем транспартнымі сродкамі, на пяць гадоў, а таксама прызначылі штраф у памеры 300 базавых велічынь. Аднак ні судзімасьць, ні ўнушальны штраф не спынілі мічанкіна. Летам ён зноў сеў за руль мапеда, «заклаўшы за каўнер», за што раённы аддзел Следчага камітэта завёў у адносінах да маладога чалавека ўжо дзве крымінальныя справы.

Вясновае пасяджэнне суда ў аддзеле ДАІ Партызанскага РУУС скончылася для хлопца двума гадамі абмежавання волі з пазбавленнем права кіравання транспартнымі сродкамі ўсіх катэгорый на пяць гадоў, а таксама штрафам у памеры 400 базавых велічынь. Апроч таго, мапед, на якім ехаў падсудны, падлягае канфіскацыі. За ўсім гэтым у якасці «гледачоў» назіралі злонясы парушальнікі, якія таксама папалі пад увагу ДАІ за яздз «пад градусам». Ці зробіць яны высновы?..

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

СЁННЯ

Месяц
Апошняя квадра 3 лістапада. Месяц у сур'і Л'ва.

Імяніны
Пр. ІКОНЫ КАЗАНСКОЙ БОЖАЙ МАЦІ.
К. Яны, Альгерда, Віталія.

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	8.15	17.31	9.16
Віцебск	8.08	17.16	9.08
Магілёў	8.05	17.21	9.16
Гомель	7.57	17.22	9.25
Гродна	8.29	17.47	9.18
Брэст	8.25	17.52	9.27

Фота: Александр ШАБЕЛКА

ЗАЎТРА

Геамагнітная ўзрушэнні

ГРОДНА	ВІЦЕБСК	МАГІЛЁЎ	ГОМЕЛЬ
765мм рт.сл. +2...+4°C +4...+6°C	755мм рт.сл. +4...+6°C +6...+8°C	752мм рт.сл. +3...+5°C +6...+8°C	755мм рт.сл. -3...-1°C +3...+5°C

Абазначэнні:
 ■ — няма прыкметных узрушэнняў
 ■ — невялікія геамагнітныя узрушэнні
 ■ — слабая геамагнітная бура

...у суседзях

ВАРШАВА	КІЕЎ	РЫГА
+1...+3°C	+6...+8°C	+7...+9°C
ВІЛЬНЮС	МАСКВА	С.-ПЕЦЯРБУРГ
+7...+9°C	+5...+7°C	+4...+6°C

УСМІХНЕМСЯ

Таварыш, памятай! Прыдумляючы імя свайму сыну, ты прыдумваеш імя па бацьку свайму унуку!

— Але, дарагі, ты з чым бульбу будзеш на вярзю?
— З мясам.
— Як ведала... Ужо купіла чыпсы з беконам.

У Санкт-Пецярбургу падчас канфлікту адзін кіроўца разбіў шкло іншаму не манціроўкай, а кляшчой для гольфа, што яшчэ раз пацвердзіла факт: Піцэр — гэта культурная сталіца Расіі.

Фота: Г. С. ШАБЕЛКА

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛІНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ нумар 2 ад 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЯННАЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар КАРПЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЬПЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛІШЧУК (А. ЛЬВУКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВИН (намеснік галоўнага рэдактара), Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕУСкі (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК.

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага 10-а.

Тэлефоны: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); адрэдакцыі: лісьмаў — 287 18 64, падліку і распаўсюджвання — 284 44 04, 287 17 21, сакратарыята — 292 05 82, аддзялення за выпуск датаўка: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Магілёве: 32 74 31, па Мінскай вобл.: (017) 292 21 03; бухгалтэры: 287 18 81.

http://www.zviazda.by; **ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79.**
e-mail: info@zviazda.by; **РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.by**

(для зваротаў): zvarot@zviazda.minsk.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясу